

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของครูโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. การพัฒนาอาชีวศึกษาในระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2504-2544
3. การอาชีวศึกษาในประเทศไทย
4. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
5. กิจกรรมการเรียนการสอน
6. การวัดผลและประเมินผล
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของครูโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็น

สากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ

และประเภทการศึกษา

4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่ง ตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการ ศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้นุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงดู และการให้การศึกษา แก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล
2. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด
3. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุน หรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

1. การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ
2. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด
3. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

หมวด 3 ระบบการศึกษา

มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้

ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถานศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น
2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น
3. ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์และสถาบัน สังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 19 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 21 กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการ เฉพาะทาง ตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้น ๆ โดยคำนึงถึงนโยบายและ มาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกระทรวง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตาม ความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์กับตนเองต่อสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยระบบ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้ทักษะด้านวิทยาศาสตร์และด้านเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และ ประสพการณ์เรื่องการจัด การบำรุง การรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา
4. ความรู้ ทักษะด้านวิทยาศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยถูกต้อง
5. ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อย่างอื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไป ในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาระดับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับหลักสูตร การศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความ มุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และ พัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุทธ ชุมชน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์การเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการฝึกอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญา และวิชาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการของรัฐ

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการ บริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 145 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตาม ที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ เอกชนในด้านการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การจัดการศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้ รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถ พัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง ให้มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐาน และสามารถพึ่งตนเองได้

หมวด 7 ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และมีการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนด มาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา

ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐ และเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด

ความในวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาตามมาตรา 18 (3) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษาและวิทยาการพิเศษทางการศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา ในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา

มาตรา 54 ให้มีองค์กรกลางบริหารบุคคลของข้าราชการครู โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐและระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 55 ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ เกื้อกูลอื่น สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสม กับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุน ริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 56 การผลิตและพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐใน สถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา แต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคล ดังกล่าว มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการ จัดการศึกษา

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมา ใช้จัดการศึกษาดังนี้

1. ให้รัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษี เพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด
2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและ ทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และตามความจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดม ทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับภาคบังคับ และการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชน
2. จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามความเหมาะสมและความจำเป็น
3. จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นที่เป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
4. จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนในสถานศึกษาของรัฐ ตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยมีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพ และความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
5. จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์กรมหาชน
6. จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชน เพื่อให้พึ่งตนเองได้
7. จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรลดความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุน ของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อพัฒนาคนและสังคม

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณา เสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การพัฒนาอาชีวศึกษาในระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2504-2544

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดี และการศึกษาที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมจะสามารถสร้างสรรค์ความสมดุลของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี การอาชีวศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาของชาติ ที่ผลิตกำลังคนระดับกลางเพื่อพัฒนาประเทศ ดังนั้น การพัฒนาอาชีวศึกษาจึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการศึกษาของชาติ นับตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ใน พ.ศ.2504 เป็นต้นมา กรมอาชีวศึกษาจึงได้มีการพัฒนาอย่างมีระบบแบบแผนมาโดยตลอดตั้งแต่แผนพัฒนาระยะที่ 1 จนกระทั่งถึงระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2534) และกำลังอยู่ในแผนพัฒนาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-พ.ศ. 2544)

การพัฒนาอาชีวศึกษาได้ยึดถือแผนและนโยบายการอาชีวศึกษากำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษาดังแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 8 ดังนี้

1. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ได้มีการกำหนดนโยบายการอาชีวศึกษาไว้ว่าขยายและปรับปรุงมาตรฐานการอาชีวศึกษาให้เหมาะสมตามความต้องการทางเศรษฐกิจของประเทศพร้อมที่จะเน้นการผลิตครูอาชีวศึกษา เพื่อให้เพียงพอและทันกับการขยายตัวด้านการอาชีวศึกษา ด้วยเหตุนี้ ในช่วงแผนพัฒนาอาชีวศึกษาในระยะที่ 1 จึงมีโครงการปรับปรุงและขยายการอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อผลิตกำลังคนให้สนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการผลิตกำลังคนระดับช่างเทคนิคให้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า ในขณะนี้ประเทศไทยขาดผู้มีความรู้ระดับกลาง เช่น ช่างเทคนิคจำนวนมาก

2. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) สืบเนื่องจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 1 ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง คือ ช่างเทคนิคจำนวนมาก ดังนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้เน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องวางแผนกำลังคน โดยมีแนวการผลิตกำลังคนในสาขาต่าง ๆ และระดับ ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศให้เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้น จึงกำหนดนโยบายการอาชีวศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติไว้ว่า เน้นการผลิตกำลังคนระดับกลางทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ โดยมีนโยบายจัดระบบมัธยมศึกษาให้สนอง ความต้องการด้านอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมคนที่มีความรู้ความชำนาญในระดับกลาง ให้เพียงพอกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

3. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) เมื่อมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการ โครงการใหญ่ ๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เช่น โครงการชลประทาน โครงการพัฒนาคมนาคม โครงการพัฒนาด้าน อุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นโครงการที่ต้องการกำลังคนด้านช่างฝีมือ ช่างเทคนิค และในช่วงแผนพัฒนาฉบับนี้ ก็ยังขาดแคลนช่างฝีมือเทคนิคที่จะสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้นในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอาชีวศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนระดับกลางประเภทช่างฝีมือ และช่างเทคนิค เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของประเทศทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ และได้กำหนดนโยบายด้านอาชีวศึกษาสามารถจำแนกได้ 3 ประการ คือ

3.1 ปรับปรุงและขยายโรงเรียนอาชีวศึกษาตอนปลาย เพื่อสนองความต้องการกำลังคนระดับกลางของประเทศและเน้นการศึกษาสาขาเกษตรกรรมเป็นพิเศษ

3.2 ลดการอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดโครงการได้สอดคล้องกับมัธยมศึกษาตอนต้นในสายสามัญ

3.3 หาทางสนับสนุนอาชีวศึกษา และส่งเสริมสวัสดิการครูอาชีวศึกษา ประเภทหลักสูตรระยะสั้นเพื่อใช้สถานที่และเครื่องมือที่มีอยู่ให้ประโยชน์สูงสุด

4. แผนพัฒนาการศึกษาศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ได้กำหนดนโยบาย การอาชีวศึกษาไว้ดังนี้ เน้นการปรับปรุงเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ มีโครงสร้างของ หลักสูตรที่มีลักษณะจบในตัวเอง จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นแบบไม่แยกสาย เพื่อให้ ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการความสนใจ และความถนัด ของแต่ละบุคคล ขยายปริมาณและปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ตาม สภาพท้องถิ่นโดยคำนึงถึงสัดส่วนที่เสมอภาคกัน ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อช่วยให้ ประชาชนทั่วไปมีความรู้ ความสามารถประกอบอาชีพได้

ในช่วงระยะของแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับนี้กรมอาชีวศึกษา ได้พัฒนาหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 และเพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวางสามารถ ประกอบอาชีพได้โดยตรง นอกจากนี้กรมอาชีวศึกษายังได้ปรับปรุง และกำหนดมาตรฐานของ สถานศึกษาให้ใกล้เคียงกันทั้งด้านอาคารสถานที่ ครู - อาจารย์ เครื่องมือ และอุปกรณ์การเรียน การสอน

5. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ในช่วงแผนนี้ นโยบาย กรมอาชีวศึกษามีการกำหนดอย่างชัดเจนในการพัฒนาด้านปริมาณและด้านคุณภาพ

ด้านปริมาณสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา มากขึ้น โดยเน้นเฉพาะประเภทวิชาที่สนองความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพ อิสระส่วนประเภทวิชาที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น พาณิชยกรรมหรือบริหารธุรกิจจะมุ่งให้มี การปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น

ด้านคุณภาพได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทุกประเภทวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น โดยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะสาขาในภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาหลักสูตร และให้สถานประกอบการ ภาคเอกชนเป็นสถานที่ฝึกงานอาชีพของนักเรียนนักศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุน และส่งเสริมในการพัฒนาครู - อาจารย์ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้เกิดผลกระทบจากการขยายปริมาณการผลิตกำลังคนมากเกินความต้องการ ทำให้เกิด ภาวะการว่างงานในอัตราสูง โดยเฉพาะกำลังคนด้านอาชีวศึกษาบางสาขา และในขณะเดียวกัน การผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาบางสาขายังขาดแคลน ดังนั้นนโยบายจึงพยายามชลอการผลิต กำลังคนบางสาขาที่เกินความต้องการและขยายการผลิตในสาขาขาดแคลน

6. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) กำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาไว้ว่า เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ในระดับกลางและระดับสูงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา ฉบับที่ 6 ได้กำหนดนโยบายการบริหารกรมอาชีวศึกษาไว้ 13 ข้อ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

6.1 ขยายการศึกษาวิชาชีพ และการบริการฝึกอาชีพให้กว้างขวางสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

6.2 เร่งรัดพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการอาชีวศึกษาครบวงจร

6.3 ปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานของหลักสูตร และปัจจัยการอาชีวศึกษาทั้งในด้านสื่อการเรียนการสอน ครุภัณฑ์ เครื่องจักร เครื่องมือและอาคารสถานที่

6.4 ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ครูประจำการทั้งในด้านจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี

6.5 ปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษาให้มีการเชื่อมโยงกันระหว่างหลักสูตรในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

6.6 ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นศูนย์บริการวิชาชีพในชุมชน เพื่อให้บริการฝึกทักษะอาชีพการพัฒนาแรงงานในท้องถิ่นและในชนบทได้เต็มกำลังความสามารถ

6.7 ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา และกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อการประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

6.8 สนับสนุนให้มีการกำหนด การทดสอบ และการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่กรมอาชีวศึกษารับผิดชอบ

6.9 ขยายบทบาทความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการ ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชนอย่างมีระบบ โดยให้มีกฎหมายรองรับ

6.10 ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ นิสัยในการทำงาน บุคลิกภาพ อันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาอาชีพให้นักเรียน นักศึกษา

6.11 สนับสนุนการพัฒนาสุขภาพสวัสดิภาพและพลานามัยของนักเรียนนักศึกษา ตลอดจนการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

6.12 เร่งรัดพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการบริหาร การตรวจ การรายงาน และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

6.13 สนับสนุนการวิเคราะห์ วิจัยการติดตามประเมินผล การมีงานทำของผู้สำเร็จ การศึกษาและการจัดระบบข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและการพัฒนางาน

ด้วยนโยบายที่ได้กำหนดไว้ 13 ข้อข้างต้น กรมอาชีวศึกษา ได้พยายามดำเนินการให้ ตอบสนองนโยบายดังกล่าว ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สรุปเป็นสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ด้านปริมาณได้มีการกระจายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพไปยังภูมิภาคต่าง ๆ อย่าง กว้างขวาง โดยได้จัดตั้งวิทยาลัยการอาชีพแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยการอาชีวศึกษากุดหาร วิทยาลัย ประมงสงขลาติณสุตานนท์ โรงเรียนสารพัดช่างตรัง โรงเรียนสารพัดช่างพัทลุง โรงเรียน สารพัดช่างนครศรีธรรมราช วิทยาลัยการอาชีพไกลก้งวลง ฯลฯ นอกจากนี้ในด้านการผลิตกำลังคน ได้ผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเพิ่มการผลิตกำลังคน ประเภทวิชาภาคอุตสาหกรรม เช่น สาขาวิชาไฟฟ้า สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชาปิโตรเคมี สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ได้จัดอบรมหลักสูตรสาขาอื่นในวิชาช่าง เช่น เครื่องจักรอุตสาหกรรม สาขาช่างอัญมณีและเครื่องประดับ สาขาวิชาเทคนิคการผลิต

ด้านคุณภาพมีการปรับทิศทางการเรียนการสอนแต่ละประเภทวิชาให้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ด้านการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรเครื่องมือที่ทันสมัย เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน พัฒนาบุคลากรของกรมอาชีวศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหารด้านการส่งเสริมการศึกษา จัดฝึกอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูน ประสิทธิภาพและให้มีความรู้ความสามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พัฒนาและ ปรับปรุงหลักสูตรขยายบทบาทความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งใน รูปแบบของโรงเรียน โรงงาน จัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาการศึกษา เพื่ออาชีพ ความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตร ปรับปรุงหลักสูตรเชื่อมโยงระหว่าง หลักสูตรในและนอกระบบ ได้แก่ โครงการอาชีวศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชนบท โครงการอาชีวศึกษาพัฒนาการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพ จริยธรรม ค่านิยมที่ดีในการประกอบอาชีพ มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รวมทั้ง สนับสนุนการวิเคราะห์วิจัย

7. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) กรมอาชีวศึกษา มีการจัด กิจกรรมหลักในการพัฒนากำลังคน การเตรียมการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวโน้ม ความต้องการกำลังคน เพราะการพัฒนาประเทศเป็นหลัก โดยได้ศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ทางคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและศึกษาถึงการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และสังคมของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแหล่งข้อมูลในการกำหนดทิศทางการจัดตั้งและมาตรการ ในแผนพัฒนาอาชีวศึกษา ฉบับที่ 7 ของกรมอาชีวศึกษา

170187

๓
๓๗๓.๒๔๖
๐ ๔๗/๗
๑

วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สามารถผลิตกำลังคนสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้าน อุตสาหกรรม เกษตรกรรม โดยเน้นการให้ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และการปลูกฝัง นิสัยในการทำงาน เพื่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขภายใต้การปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริม การวิเคราะห์วิจัย การบริการ วิชาชีพชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ ศิลปวัฒนธรรม

8. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ศึกษาด้านอาชีวศึกษา

จากการพิจารณาวิสัยทัศน์โลก วิสัยทัศน์สังคม สังคมไทยที่พึงประสงค์ วิสัยทัศน์ การศึกษาไทยในอนาคต รวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการศึกษาที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 56-99) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และแผนงานหลัก เป้าหมายและมาตรการของการพัฒนาการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีวัตถุประสงค์ของแผนดังนี้

1. ขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวลให้กว้างขวางและสูงขึ้น ถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. พัฒนาการศึกษาให้มีคุณธรรม สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

นโยบายการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของ ประชาชนทั้งมวล ปฏิรูประบบการเรียนการสอน ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู เร่งผลิตและ พัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาโดยมี แผนงานหลักเพื่อการพัฒนาการศึกษาแนวทางและมาตรการ ดังนี้

แผนงานหลักที่ 1 การยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชนมีแนวทางมาตรการ ในการดำเนินงาน ได้แก่ การขยายบริการการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย การขยายการศึกษา ขั้นพื้นฐานตามแนวระบบโรงเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าการขยาย การศึกษานอกโรงเรียน และการฝึกอบรมเพื่อยกระดับความรู้พื้นฐาน และทักษะอาชีพแก่แรงงาน และประชาชนทั่วไป การพัฒนาระบบการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อมวลชนขยายบริการศึกษาและการขยายแหล่งความรู้

แผนงานหลักที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนมีแนวทาง มาตรการในการ ดำเนินงาน ได้แก่ การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนการ สอนให้มีประสิทธิภาพ การผลิตและพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

แผนงานหลักที่ 3 การพัฒนาการผลิตครูและการฝึกอบรมและพัฒนาครูประจำการมีแนวทาง มาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ การปรับระบบการผลิตครู การอบรมและพัฒนาครูประจำการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและการปรับปรุงระบบบริหารบุคลากรและระบบสวัสดิการ

แผนงานหลักที่ 4 การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและด้านสังคมศาสตร์มีแนวทาง มาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ การผลิตกำลังคนสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสาขาบริการให้มากขึ้น และการพัฒนาทักษะของกำลังแรงงานระดับกลางและระดับสูงให้มีประสิทธิภาพ

แผนงานหลักที่ 5 การวิจัยและพัฒนา มีแนวทาง มาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ การให้สถาบันการศึกษาส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะและจิตวิญญาณของนักวิจัยมีศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และเขียนรายงาน ให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนเพิ่มการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทและเอกในสาขาการวิจัยและพัฒนา การให้ทุนวิจัย การสร้างทีมงานวิจัย การจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อการวิจัย ผลิตรายงานวิจัยสำคัญ และส่งเสริมการทำวิจัยหลังปริญญาเอก ส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาระหว่างหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญเพื่อการวิจัยโดยเฉพาะทาง ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการในการทำวิจัยร่วมกัน และพัฒนาระบบงานและสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในสถาบันการศึกษาและสังคมให้เอื้อต่อการวิจัยและการใช้ผลงานวิจัย

แผนงานหลักที่ 6 การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการมีแนวทาง มาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ การลดบทบาทของหน่วยงานกลางให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผน โดยรวมการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และกำกับดูแลและการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา การกระจายอำนาจ การวางแผนการศึกษา การบริหารการศึกษา การบริหารบุคคล การเงิน และงบประมาณไปสู่องค์กรระดับท้องถิ่น เร่งปรับปรุงคุณภาพผู้บริหารให้มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล เน้นการศึกษาเป็นเรื่องการพัฒนาค้น เพิ่มความสามารถในการบริหารและการจัดการให้มีประสิทธิภาพและรัฐร่วมกับสถาบันสื่อมวลชนและองค์กรต่าง ๆ ให้ความรู้และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแก่สถาบันทางสังคม ชุมชน และประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วม ในการจัดการกำหนดและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประกัน โอกาสของประชาชนทางการศึกษาตามสิทธิที่จะเข้ารับบริการ

แผนงานหลักที่ 7 การพัฒนาระบบอุดมศึกษามีแนวทางมาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานกลางร่วมกันปรับระบบอุดมศึกษาให้มีเอกภาพทางนโยบายและโครงสร้างระบบการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท

และปริญญาเอก มุ่งจัดการศึกษาวิชาชีพเฉพาะและวิชาสามัญในระดับปริญญาหรือเทียบเท่า และการฝึกอบรมระยะสั้นที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น มีเครือข่ายความสัมพันธ์ และความเชื่อมโยงกันมีคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติเพื่อกำกับดูแลทางด้านนโยบาย มาตรฐาน และการประสานงานการจัดอุดมศึกษาตามนโยบายและแผนที่กำหนด สนับสนุนสถาบันการศึกษา เอกชนเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตกำลังคนในสาขาขาดแคลนให้เป็นไปตามกลไกตลาด รัฐมีบทบาท ในการวางแผนกำลังคนระยะยาว การวางแผนวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการจัดการศึกษา ในบางสาขา วิชาที่จำเป็น แต่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด จัดให้มีทุนและเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา แก่ผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้เข้มแข็งและมีศักยภาพ ในการพึ่งตนเอง และให้รัฐ หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการรับรองมาตรฐาน การศึกษาและการ ประกันคุณภาพศึกษา ทั้งระดับสถาบันและระดับสาขาวิชา

แผนงานหลักที่ 8 การระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษามีแนวทางมาตรการในการ ดำเนินงาน ได้แก่ รัฐต้องลงทุนทางการศึกษาในปริมาณมาก ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน การสร้างและพัฒนาเครือข่าย การเรียนรู้แก่ ชุมชนและประชาชน รวมทั้งการผลิตกำลังคนสาขาขาดแคลน การปรับปรุงค่าเล่าเรียนทุกระดับ การศึกษาให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการลงทุนควบคู่ไปกับการให้ทุนการ ศึกษาและทุนกู้ยืมสำหรับผู้ด้อยโอกาสให้สถานศึกษามีอิสระในการหารายได้เพื่อการพึ่งตนเอง จากการให้บริการทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ การหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา การระดมทุนเงินบริจาคในรูปของเงินสมทบจากศิษย์เก่า เอกชนและชุมชนให้ภาคเอกชน ชุมชน และสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษามากขึ้น ลดบทบาทของรัฐโดยการจัดการ ศึกษาให้น้อยลง รัฐสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อสาธารณประโยชน์โดยให้ ความสำคัญอันดับแรกกับองค์การที่มีเป้าหมายแก่ผู้ด้อยโอกาส

แผนงานหลักที่ 9 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการศึกษามีแนวทางมาตรการ ในการดำเนินงาน ได้แก่ การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบ สารสนเทศเพื่อการศึกษาทั้งระดับชาติและระดับภูมิภาครัฐส่งเสริมให้หน่วยงานทางการศึกษา พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการวางแผนการจัดการศึกษา ให้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยง จากระดับโรงเรียนถึงระดับชาติให้ได้ข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ และให้หน่วยงานทางการศึกษาสนับสนุนการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งจัดซื้อหา ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่อเชื่อม และซอฟต์แวร์ให้เพียงพอ

การอาชีวศึกษาในประเทศไทย

การศึกษาของไทยในสมัยโบราณบิดามารดาเป็นผู้อบรมสั่งสอนบุตรธิดาซึ่งเป็นการศึกษาในบ้านต่อมาเริ่มมีการศึกษานอกบ้าน ในสมัยสุโขทัยมีวัดและวังเป็นผู้จัดขึ้น โดยมีภิกษุหรือเจ้านาขราชตระกูลเป็นผู้สอน ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชยุคกรุงศรีอยุธยา ได้มีคณะมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิก ชาวฝรั่งเศสได้รับพระบรมราชานุญาต ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อเผยแพร่วิทยาศาสตร์ รวมทั้งให้การศึกษาแก่ประชาชนชาวไทยที่กรุงศรีอยุธยา นับเป็นการจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์เป็นครั้งแรก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2530, หน้า 7) โรงเรียนนี้เรียกโดยทั่วไปว่า โรงเรียนสามเณร ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีคณะมิชชันนารีชาวอเมริกันเข้ามาเผยแพร่วิทยาศาสตร์อีกครั้งหนึ่ง ทำให้การดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์กลับฟื้นฟูลุกขึ้นภายหลังจากการที่ซบเซาไป เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยา ในระยะนี้ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชาย เด็กหญิงขึ้น โดยคณะมิชชันนารีเรียกกันว่าโรงเรียนเซนต์คิลเดย์ในปีพุทธศักราช 2461 ปริมาณของโรงเรียนเอกชนเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนบุคลลเป็นโรงเรียนราษฎร์ ต่อมาได้มีตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์อีกหลายฉบับ จำนวนโรงเรียนเอกชนให้ได้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2515 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพิจารณาโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน ในปัจจุบันจากสถิติการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2532, หน้า 1) ได้แบ่งโรงเรียนเอกชนออกเป็น การศึกษาในระบบโรงเรียนมีสายสามัญและอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาพิเศษ สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งการศึกษาในโรงเรียนสายอาชีวศึกษา การศึกษาวิชาชีพ ในประเทศไทยได้เริ่มมานานตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นการศึกษาวิชาชีพที่ได้รับการถ่ายทอดภายในครอบครัว เช่น งานช่างทอง ช่างไม้ ช่างเหล็ก ฯลฯ งานศิลปะต่าง ๆ พบตามวัดวาอาราม งานช่าง งานเกษตร ได้รับการถ่ายทอดจากบิดามารดาไปสู่ลูกหลาน ลูกผู้หญิงได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับงานบ้าน งานเรือน การทอผ้าและการประกอบอาหาร ในสมัยอยุธยาการถ่ายทอดวิชาชีพคล้ายกับสมัยสุโขทัย แต่มีชาวยุโรปมาค้าขายกับไทยชาติแรก คือ โปรตุเกส จึงนำความรู้ใหม่เข้ามาเผยแพร่ ได้แก่ การต่อเรือ การใช้ปืนใหญ่ และคหกรรม ในสมัยรัชกาลที่ 1 ตั้งกรมสิบหมู่เพื่อฝึกบุคคลให้เป็นช่างหลวง ช่างเขียน ช่างแกะ ช่างปูน ช่างกลึง ช่างหิน ช่างหล่อ ช่างบุ ช่างรักและช่างแกะสลัก เพื่อประโยชน์ในการสร้างประสาทและวัด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระมหาราชวัง เมื่อปีพุทธศักราช 2414 ขึ้นเป็นครั้งแรก และในปีพุทธศักราช 2430 ได้โปรดฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการเพื่อทำหน้าที่ดูแลจัดตั้งโรงเรียนในจังหวัด

ต่าง ๆ ในปีพุทธศักราช 2441 ได้กำหนดการอาชีวศึกษา โดยระบุว่าเป็นการเรียนวิชาเฉพาะให้มีความชำนาญ เช่น วิชาชีพ วิชาข้าราชการพลเรือน วิชารังวัด วิชาหัตถกรรม วิชาช่างกล วิชาค้าขาย วิชาเพาะปลูก ฯลฯ ต่อมาในปี พุทธศักราช 2452 กระทรวงธรรมการได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท เจริญ สุวโรจน์วงศ์ (2531, หน้า 41) คือ โรงเรียนสามัญศึกษา และโรงเรียนวิสามัญศึกษา ต่อมาได้กลายเป็น อาชีวศึกษา

ความหมายของการอาชีวศึกษา

นักวิชาการทางการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของอาชีวศึกษาไว้หลายทัศนะ ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2528, หน้า 899) กำหนดความหมายของอาชีพหรือ อาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพ การทำมาหากิน งานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพและ คำว่าอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งไปในทางช่างฝีมือ

บุสรินทร์ ปัทมาคม (2527, หน้า 34) ให้แนวความคิดว่า การอาชีวศึกษา คือ การให้พื้นฐานวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความชำนาญในการที่จะให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ การอาชีวศึกษาของประเทศใดก็ตามจะต้องจัดให้อยู่บนพื้นฐานของสังคมและให้เหมาะสมกับแนวทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น

วิรัช กุมพทาศ (2528, หน้า 34) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลให้มีอาชีพเป็นหลักฐานในอนาคต และเพื่อช่วยให้ผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตน หรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ให้ดีกว่าเดิม

กรมวิชาการ (2528, หน้า 10) กำหนดว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคนในโอกาสต่าง ๆ กันตามความต้องการของท้องถิ่น และสังคมให้พื้นฐานวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ความชำนาญให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ การอาชีวศึกษาของประเทศใดก็ตามให้อยู่บนพื้นฐานของสังคม และให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจของประเทศนั้น

นอกจากนี้ สันติ สารีบุตร (2526, หน้า 11) กล่าวว่า การอาชีวศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งระบบ เป็นการศึกษาวิชาชีพที่ได้วางแผน โดยสร้างไว้ทั้งที่เป็นวิชาชีพชั้นสูงและมีใช้ชั้นสูงทั้งในระบบและนอกระบบ

วิเวก ปางพุฒิพงศ์ (2532, หน้า 1) ที่กล่าวว่าการศึกษาอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาวิชาชีพที่ มุ่งให้การศึกษาการฝึกกำลังคนในระดับต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม การศึกษาวิชาชีพนี้อาจดำเนินการได้ทั้งในระบบโรงเรียน กล่าวคือ มีหลักสูตรกำหนดเวลาไว้แน่นอนหรือดำเนินการแบบนอกโรงเรียน

บรรจง ชูสกุลชาติ (2534, หน้า 8) กล่าวว่า การเรียนอาชีวศึกษา คือ การเรียนเพื่อไปประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

กู๊ด (Good, 1973, p. 645) ให้ความเห็นว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาระดับต่ำกว่า วิทยาลัยโปรแกรมหนึ่งในการที่จะเตรียมผู้เรียนเข้าสู่การเลือกอาชีพในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะ

จากความหมายของการอาชีวศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการศึกษาด้านอาชีวศึกษา คือ การศึกษาระดับวิชาชีพมุ่งให้ผู้เรียนมีอาชีพ เพื่อเตรียมบุคคลให้มีอาชีพในอนาคต ได้ทักษะ ที่ถูกต้อง มีความรู้ ความสามารถทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติผสมผสานกันอย่างเหมาะสม เพื่อ เตรียมบุคคลให้มีอาชีพในอนาคตอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของ ประเทศ

ความสำคัญของการอาชีวศึกษา

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคม อุตสาหกรรมจากระบบเศรษฐกิจพึ่งตนเองไปสู่ระบบเปิด อาชีพในภาคเอกชนมีมากยิ่งขึ้น

บรรจง ชูสกุลชาติ (2534, หน้า 9) กล่าวว่าจุดสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษา คือ จะต้องเน้นฝึกการทำอย่างเน้นเรื่องความรู้หรือทฤษฎีกันมาก การทำมาก ความรู้จะเกิดขึ้นเอง ไม่ควรเน้นเรื่องทฤษฎีเพียงอย่างเดียวแต่ควรเน้นปฏิบัติด้วย จึงเห็นได้ว่าการอาชีวศึกษามีต่อมนุษย์ อย่างมาก เพราะตราบไคที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ มนุษย์ก็ต้องมีอาชีพสำหรับการหาเลี้ยงตนเอง

วิเวก ปางพุฒิพงศ์ (2525) เห็นว่าหากประเทศไทยปรารถนาที่จะเพิ่มผลผลิตในด้าน ต่าง ๆ ในอัตราที่เหมาะสมกับความต้องการ ทั้งภายในและภายนอกประเทศและสามารถแข่งขันได้ ทั้งราคาและคุณภาพ ปรารถนาที่จะแก้ปัญหการว่างงานของคนไทยและต้องการให้เยาวชนมีอิสระ ที่จะเลือกวิถีชีวิตของตนในการประกอบสัมมาอาชีพตามความต้องการความถนัดของตนแล้วเรามี ความจำเป็นเหลือเกินที่ต้องการปรับปรุง และขยายการอาชีวศึกษาของประเทศชนิดแข่งกับเวลา โดยรีบด่วนที่สุด

บรรจง ชูสกุลชาติ (2533, หน้า 526 - 527) เห็นว่าการอาชีวศึกษาเป็นมรรควิธีในการ พัฒนาคุณภาพคน เพราะบุคคลที่มีคุณภาพนั้นก็คือ บุคคลที่มีความสามารถในการทำงาน สร้างผล งานที่มีมาตรฐาน มีคุณค่าต่อการดำเนินงานชีวิตแห่งตน คนอื่นและวงวิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ การจัดการอาชีวศึกษาเพื่อการอาชีพ เพื่อคุณภาพ และเพื่อการประหยัด เป็นมรรค วิธีที่จักไปสู่จุดหมายปลายทางของการอาชีวศึกษาครบวงจร

ประเสริฐ นนทพัละ (2534, หน้า 171) กล่าวถึงอาชีวศึกษาว่า การพัฒนาอาชีวศึกษา ต้องรับผิดชอบ การผลิตกำลังคนระดับกลางด้านวิชาชีพ เพื่อสนองตอบการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ

ดังนั้นการอาชีวศึกษาจึงมีผลต่อการพัฒนาประเทศเป็นอันมาก การอาชีวศึกษาในสมัย ก่อนมุ่งเน้นเพื่อการดำรงชีวิตอย่างแท้จริง แต่มาในสมัยปัจจุบัน การอาชีวศึกษามุ่งเพื่อสร้างคนให้

มีคุณภาพอย่างแท้จริงโดยสร้างคนเพื่อสร้างงาน และสร้างงานเพื่อสร้างเศรษฐกิจอันจะเกิดประโยชน์สูงสุด เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย

การจัดหลักสูตรอาชีวศึกษา

การที่จะให้นักศึกษามีฝีมือเป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานนั้น กรมอาชีวศึกษา (2528, หน้า 15) ได้พยายามดำเนินงานให้ตอบสนองนโยบายทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ จึงมีการจัดการศึกษา 2 ระบบด้วยกันคือ

1. การศึกษาวิชาชีพในระบบมี 4 หลักสูตร คือ

- 1.1 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
- 1.2 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
- 1.3 ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.)
- 1.4 ประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)

2. การศึกษาวิชาชีพนอกระบบ มี 3 หลักสูตร คือ

- 2.1 ประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างฝีมือ (ปชม.)
- 2.2 หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

2.3 เสริมวิชาชีพมัธยม เป็นการให้บริการการเรียนการสอนวิชาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง) แก่นักเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา

สาโรช บัวศรี และคณะ (2521, หน้า 5-9) ได้กล่าวว่า การศึกษาเพื่ออาชีพ หมายถึง การศึกษาที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ทั้งที่เป็นอาชีพอิสระและอาชีพรับจ้าง การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทางอาชีพนั้นต้องมีขั้นตอนและคำนึงถึงความแตกต่างในด้าน วิทยุติ พื้นความรู้ ประสบการณ์ และความสนใจ

ลาวัญย์ ถนองจันทร์ (2526, หน้า 15-16) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การศึกษาทุกระดับจะต้องสอดแทรกวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ และสิ่งที่โรงเรียนควรทำคือ ให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อสามารถแสวงหาความรู้สำหรับประกอบอาชีพอื่นๆ ต่อไป

วิจิตร บุญขรโรกุล (2528, หน้า 19) ได้เสนอความเห็นของการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษา ข่างอุตสาหกรรม เพื่อผลิตช่างให้สนองความต้องการในการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งมีผล คือ การพัฒนาประเทศน่าจะมีสิ่งที่ควรคำนึงหลาย ๆ ประเด็น เช่น สถานที่ผลิต ระยะเวลาที่ต้องการผลิตปริมาณที่ต้องการในแต่ละปีของตลาดแรงงาน ความรู้ความสามารถที่ตลาดแรงงานต้องการ

บรรจง ชูสกุลชาติ (2529, หน้า 9) ได้เสนอความคิดให้จัดการอาชีวศึกษาให้ครบวงจร ประกอบด้วย มีทักษะ ผลิตได้ จำหน่ายได้ บริโภคได้ และบริการได้ โดยส่งเสริมการสหกรณ์ และร้านค้า ของสถานศึกษา และให้นักเรียนปฏิบัติงานจริงอย่างครบวงจร

จากแนวคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาเป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่ตลาดแรงงานต้องการ

การจัดการอาชีวศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2530 ปรับปรุงแก้ไข ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2533 โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อออกไปประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกงานฝีมือที่ใช้เทคโนโลยี โดยปฏิบัติจนเกิดทักษะ คุณธรรม และสติปัญญา สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม และเชิงเทคโนโลยีที่นำไปประกอบอาชีพได้จริง
3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้การอาชีวศึกษาครบวงจรนำไปปฏิบัติได้จริงตามความหลากหลายของอาชีพ ตามเนื้อหาวิชา ตามเวลาฝึก ตามวุฒิภาวะ และตามสภาพท้องถิ่นที่แตกต่างกัน
4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีความสร้างสรรค์ สามารถสร้างงานและพัฒนางานได้เสมอ
5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกอบรมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สามารถอยู่ด้วยความผาสุกและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ
6. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสร้างทักษะสร้างคุณธรรมและสร้างสติปัญญาจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระได้
7. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีงานทำ หรือผู้ที่สนใจมาศึกษาเพิ่มเติมได้

จุดหมาย

1. เพื่อให้การศึกษาและการฝึกอบรมที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพโดยตรง และเปิดโอกาสได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตลาดแรงงานโดยสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เพื่อให้ฝึกงานฝีมือที่ใช้เทคโนโลยี โดยปฏิบัติจนเกิดทักษะ คุณธรรม และสติปัญญา สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม และเชิงเทคโนโลยีที่นำไปประกอบอาชีพได้จริง

3. เพื่อให้การอาชีวศึกษาคบวงจร โดยฝึกให้มีทักษะในวิชาชีพจนสามารถผลิตได้จำหน่ายได้ และบริโภคได้ ตามความหลากหลายของอาชีพ ตามเนื้อหาวิชา ตามวุฒิภาวะ และตามสภาพท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

4. เพื่อให้การศึกษาและฝึกอบรม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างอาชีพเข้าสู่อาชีพ รักอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

5. เพื่อให้สามารถสร้างทักษะ สร้างคุณธรรม สร้างสติปัญญาจากแหล่งวิทยาการสถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้

6. เพื่อให้รู้สำนึกในการป้องกันอุบัติเหตุ รักงานรัก หน่วยงานของตนเองสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น

7. เพื่อให้มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม และจริยธรรมมีสุขภาพ และอนามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

8. เพื่อให้มีความเข้าใจในปัญหา เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ และของโลกในปัจจุบัน มีความสำนึกในความเป็นไทย ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ในการจัดการเรียนและการปฏิบัติงานทั่วไปของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นการเข้าปฏิบัติงานในระดับแรงงานไม่ได้ฝึกเป็นผู้ชำนาญด้านใดด้านหนึ่ง ความรู้ความสามารถยังอยู่ในระดับพื้นฐาน ผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้จึงสามารถปฏิบัติงานกว้าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานการจัดการศึกษาระดับนี้เป็นลักษณะปูพื้นฐานเพื่อการเตรียมตัวศึกษาต่อในระดับวิชาชีพชั้นสูงหรือ เข้าฝึกงานเพิ่มเติมความชำนาญเฉพาะ สามารถเข้าทำงานในภาคบริการได้เป็นอย่างดี ดังรายละเอียดของลักษณะประเภทวิชาแต่ละสาขาวิชา ดังนี้

ลักษณะประเภทวิชาคหกรรม กรมอาชีวศึกษา (2532, หน้า 47 – 48) ให้รายละเอียดว่า วิชานี้เป็นลักษณะงานทั่วไปด้านคหกรรมผู้เรียนสำเร็จวิชานี้จะมีความสามารถเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งใน 3 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มอาชีพผ้าและเครื่องแต่งกาย ผู้จบการศึกษาจะมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับผ้าและเครื่องแต่งกายสามารถร่างโครงสร้างหุ่น ออกแบบเสื้อ วัตถุดิบ สร้างแบบ การแยกแบบตัด เทคนิคการตกแต่งและออกแบบตกแต่งผ้า บำรุงรักษาจักร สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ การพิมพ์ผ้า และการย้อมสีผ้า ออกแบบลายย้อมและแม่พิมพ์ พิมพ์ผ้าทำบาติก ปักด้วยมือและจักร เขียนลวดลายได้ กลุ่มอาชีพอาหารและโภชนาการ ผู้จบการศึกษามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ ทำขนมไทย รู้จักวิธีถนอมอาหาร ทำขนมต่าง ๆ เตรียมอาหาร ในโรงแรมได้ จัดครัว แกะสลักผักผลไม้ กลุ่มอาชีพคหกรรมทั่วไปสามารถออกแบบสร้างตุ๊กตา สิ่งประดิษฐ์ภายในบ้าน เลือกลูกปัด ลูกเล่นรักษาซ่อมแซมรักษาเครื่องใช้ในบ้าน ดูแลและปรุงอาหารเด็ก

ประดิษฐ์และจัดดอกไม้ ประดิษฐ์ของชำร่วย เย็บปักถักร้อยแบบต่างๆ แต่งหน้า ทำผม ออกแบบ เสริมสวย

ลักษณะประเภทวิชาพาณิชยกรรม กรมอาชีวศึกษาได้ให้รายละเอียดของวิชานี้ว่า กรมอาชีวศึกษา (2532, หน้า 51 – 52) ผู้เรียนสาขาวิชานี้มีความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำบัญชีธุรกิจการค้าสามารถพิมพ์ดีดภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์จดหมายธุรกิจ และจดหมายราชการ การถ่ายเอกสาร สำเนา การใช้เครื่องคิดต่อภายในการบำรุงรักษา เครื่องมือพื้นฐาน และงานภาษีเงินได้ และต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านตามกลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มวิชาการบัญชี ต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชีห้างหุ้นส่วนบริษัท การบัญชีอุตสาหกรรม กิจกรรมการค้า บัญชีระบบใบสำคัญ ภาษีเงินได้นิติบุคคล กลุ่มวิชาการขาย สามารถจำหน่ายสินค้าปลีกและส่งการจัดแสดงสินค้าโฆษณาประชาสัมพันธ์ธุรกิจ เก็บข้อมูล การตลาด ควบคุมสินค้าบรรจุหีบห่อ การขายประกันชีวิต งานแนะนำสินค้า กลุ่มวิชาเลขานุการ สามารถปฏิบัติงานเลขานุการส่วนตัว งานธุรการ งานพิมพ์ งานถอดข้อความจากเครื่องบันทึกงานขวเลขไทย งานพิมพ์ดีดภาษาไทย และภาษาอังกฤษขึ้นประยุกต์ งานต้อนรับ งานประชาสัมพันธ์ กลุ่มวิชาการบริการธุรกิจโรงแรม อุปกรณ์การครัวโรงแรม งานส่วนหน้าโรงแรม กลุ่มวิชาการธุรกิจสถานพยาบาลสามารถบริการทั่วไปในสถานบริการ การปฐมพยาบาล การจัดเวชระเบียน

ลักษณะประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม กรมอาชีวศึกษาได้กล่าวถึงการจัดการศึกษา รายละเอียดดังนี้ กรมอาชีวศึกษา (2532, หน้า 49 – 50) ผู้เรียนสำเร็จวิชานี้มีความรู้ลักษณะงานทางด้านศิลปหัตถกรรม การถ่ายภาพ และการดนตรี ขณะนี้ด้านการถ่ายภาพและการดนตรี ยังไม่มีเปิดสอนด้านศิลปหัตถกรรมผู้จบการศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งตามกลุ่มวิชาชีพ คือ กลุ่มวิชาชีพวิจิตรศิลป์มีความสามารถในการเขียนรูป การเขียนลวดลาย การปั้นรูป การพิมพ์ภาพ กลุ่มวิชาชีพศิลปประยุกต์สามารถออกแบบพาณิชยศิลป์ สัญลักษณ์เครื่องหมายการค้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบตกแต่งสำนักงาน บ้าน ร้านค้า และสวน กลุ่มวิชาชีพอุตสาหกรรมสามารถทำงานเครื่องถมเครื่องประดับ งานแกะสลัก งานเครื่องเคลือบดินเผา งานหล่อ งานไม้ ไม้ไผ่ งานเครื่องรัก งานหนัง และงานทอ

จากลักษณะวิชาชีพแต่ละหลักสูตรรัฐได้ให้ความสนใจในการอาชีวศึกษาและเทคนิคการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานและสนองความต้องการของตลาดแรงงาน แต่ความต้องการด้านแรงงานมีกลไกสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ฉะนั้นในการจัดการศึกษาให้ได้ผลเป็นไปตามสภาพสังคมและสามารถสนองตอบต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพต้องวิเคราะห์ความต้องการเพื่อแจกแจงงานหรืออาชีพที่ต้องการในสังคม และสถานประกอบการให้ชัดเจน เมื่อทราบความต้องการจะเป็นแนวทางวางแผนพัฒนาอาชีวศึกษา

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยผลิตบุคลากรจะสามารถผลิตบุคลากรได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานได้ การพัฒนาการศึกษาวิชาชีพนั้นมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการพัฒนาอุตสาหกรรม การบริการ อันจะก่อให้เกิดการสร้างงานทุกประเภท โดยเฉพาะภาคบริการ การจัดการอาชีวศึกษา รัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน และการฝึกงานในสถานประกอบการ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะวิชาชีพที่สามารถออกไปประกอบอาชีพในตลาดแรงงานได้ คือ การเน้นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน แต่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมากและรวดเร็ว ทำให้การลงทุนของรัฐเพื่อการศึกษาประเภทนี้ไม่ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงจำเป็นที่จะได้ทำการศึกษาถึงความพร้อมของสภาพ และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

พนัส หันนาทินทร์ (2521, หน้า 124) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า ประสพการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนจะได้รับภายใต้การนำของครูหรือโรงเรียนทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ แก่นักเรียน กล่าวคือ ทั้งทางด้านร่างกาย ทางอารมณ์ และทางสังคม

สวัสดิ์ จงกล (2521, หน้า 12) ให้คำนิยามของหลักสูตรว่า คือสิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชาซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาที่จัดเรียงตามลำดับความยากง่ายหรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว ดังนั้นหลักสูตรหมายถึง ข้อกำหนดที่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวการดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สุมิตร กุณานุกร (2523, หน้า 2-3) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้สองระดับ คือ หลักสูตรระดับชาติกับหลักสูตรในระดับโรงเรียน หลักสูตรระดับชาติหมายถึง โครงการให้การศึกษเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ส่วนหลักสูตรในระดับโรงเรียนหมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าภายในหรือภายนอกโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2522, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้การศึกษาแก่ผู้เรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยเอกสารหลักสูตร กระบวนการวิธีการสอนของครู กระบวนการเรียนของผู้เรียนและการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน

ภิญโญ สาร (2526, หน้า 326) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ เป็นบรรดา
ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียนตามระดับชั้น ตามความต้องการของนักเรียน
ตามวัยของนักเรียน ตามความสนใจของนักเรียน และตามความต้องการของสังคม

สังัด อุทรานันท์ (2528, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า ถึงแม้ว่าจะมี
ค่านิยมของหลักสูตรแตกต่างกันไปก็ตาม แต่นักปราชญ์ทางหลักสูตรก็ได้ยอมรับนิยามของ
หลักสูตรซึ่งกล่าวออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระ
ที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่ายหรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตร ประกอบด้วย ประสบการณ์ทางการเรียนซึ่งได้วางแผนไว้ล่วงหน้า
เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ
3. หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน
ในโรงเรียน
4. หลักสูตร ประกอบด้วย ประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ ทำได้รับรู้ และ
ได้สนองการแนะแนวทางของโรงเรียน

ฉัตรชัย อรรถนันท์ (2529, หน้า 157) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า ประสบการณ์
และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ

บุญมี เณรยอด (2529, หน้า 13) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า โครงการให้ความรู้
และประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้

กูด (Good, 1973, p. 113) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 หลักการคือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคม
ศึกษา เป็นต้น
2. หลักสูตร คือ โครงสร้างของเนื้อหาวิชา หรือ สิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียน
จัดให้แก่เด็กมีความรู้จนจบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพ
ต่อไปได้

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเนื้อหาวิชากลุ่ม และ
ประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

ทาบ (Taba, 1978, p. 12) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง มวลประสบการณ์
ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามลักษณะ
ที่ต้องการและให้ถึงจุดหมาย

บ็อบบิท (Bobbitt, 1918, p. 42) ให้ความหมายว่าหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ ทั้งมวลที่ครูผู้สอนให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตเป็นผู้ใหญ่ที่ สมบูรณ์ในอนาคต

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527, หน้า 152-153) ได้ให้ความหมายว่า การจัดประสบการณ์ในการเรียน เพื่อให้นักเรียนพัฒนาการทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและค่านิยม ความต้องการทางสังคม หลักสูตรจึงเป็นโครงการเรียนของนักเรียน เนื้อหาวิชา และมวลประสบการณ์อื่น ๆ ที่จัดให้นักเรียน

ธีรารัง บัวศรี (2531, หน้า 3-6) กล่าวว่าหลักสูตรคือ แผนซึ่งออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 2) ให้ความหมายว่าหลักสูตรหมายถึง ประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียน ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา

สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร (2536, หน้า 1) ให้ความหมายว่า เป็นมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าหลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทุกชนิดที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้ กรมวิชาการ (2525, หน้า 4-5) ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางหรือแผนการเรียนการสอน หรือรูปแบบของการเรียนการสอน ให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนด

สุมิตร คุณานุกร (2523, หน้า 2) กล่าวว่า หากจะเปรียบเทียบความมุ่งหมายทางการศึกษาเป็นผลที่มุ่งหวังแล้ว หลักสูตรก็เปรียบได้กับวิธีที่จะนำความมุ่งหมายดังกล่าวไปสู่ผู้สำเร็จ

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 8-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้สรุปได้ว่า

1. หลักสูตร เป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2. หลักสูตร เป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

3. หลักสูตร เป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตร เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบัน การศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ อีก ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย

5. หลักสูตร เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวก และดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการ ของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด

8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่ดี เป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติอย่างได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัยมีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

จากที่กล่าวพอสรุปความสำคัญของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการ ชี้แนะแนวทางในการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดหมายที่ต้องการ

องค์ประกอบของหลักสูตร

พนัส หันนากินทร์ (2529, หน้า 177-178) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่า ต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งได้แก่การหวังผลที่ต้องการให้เกิดแก่นักเรียน

1. เนื้อหาหลักสูตร ได้แก่เนื้อหาซึ่งรวมกิจกรรมและประสบการณ์ที่จะให้บรรลุถึง จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. การนำหลักสูตรไปใช้ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้

2.1 กลุ่มหลักสูตร ประกอบด้วยคำแนะนำในการสอนวิชาต่าง ๆ โดยเริ่มจาก จุดมุ่งหมายในการสอน หน่วยการสอน เนื้อหาวิชาที่จะสอน สื่อการสอน รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ

2.2 ดำเนินการเรียนที่ควรใช้ประกอบการสอน

2.3 การวางแผนการสอน เป็นการวางแผนล่วงหน้าว่าจะแบ่งเนื้อหาที่จะสอนอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

2.4 แบบการสอนซึ่งต้องเลือกใช้ตามสภาพของเนื้อหาในการเรียน

2.5 วิธีประเมินผลเป็นข้อแนะนำวิธีการที่จะใช้ในการตรวจสอบว่านักเรียนได้รับผลการสอนของครูเพียงใด โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือบทเรียนนั้น ๆ

สจ๊วต อุทรานันท์ (2532, หน้า 181-191) กล่าวว่า เป็นการยากที่จะบอกให้แน่นอนว่าในการจัดทำหลักสูตรนั้นจะต้องประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากส่วนประกอบหลักสูตรที่พบเห็นในหลักสูตรต่าง ๆ ค่อนข้างจะมีความแตกต่างกัน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของหลักสูตร จะต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรและส่วนประกอบอื่นที่บรรจุไว้ในหลักสูตรดังนี้

1. ส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรได้แก่

1.1 จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ

1.2 เนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้

1.3 การประเมินผล

2. ส่วนประกอบอื่นที่นำมาบรรจุไว้ในหลักสูตรได้แก่

2.1 เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร

2.2 การเสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

2.3 การเสนอแนะการใช้สื่อการเรียนการสอน

ธำรง บัวศรี (2531, หน้า 7-8) กล่าวว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้อย่างน้อย 6 อย่าง คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (curriculum aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (instructional objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้

3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (content and experiences) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้

4. ยุทธศาสตร์การสอนการเรียน (instructional strategies) หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความรู้และอื่น ๆ ตามจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (instructional media and materials) หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์และโสตทัศนศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

6. การประเมินผล (evaluation) หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรและการประเมินผล การเรียนการสอน

แนวคิดที่กล่าวข้างต้นสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุนทร บำเรอราช (ม.ป.ป., หน้า 49-80) ซึ่งกล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่สิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. เอกสารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยตัวของหลักสูตร คำสั่ง คำนำ ข้อความและ รายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มวิชาต่าง ๆ
 2. หนังสือเรียนและเอกสารประกอบการเรียน ซึ่งได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ และแบบฝึกหัด
 3. ระบบการประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วยจุดประสงค์ เกณฑ์การวัดผล ประเมินผล และข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน
 4. แนวการสอนหรือคู่มือการสอนวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามลักษณะวิชา เพื่อให้ครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวเดียวกัน โดยมากจัดทำโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
 5. ครูหรือผู้สอน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของหลักสูตร เพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตร และมีหน้าที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ที่วางไว้
 6. กิจกรรมการจัดประสบการณ์ ได้แก่ กิจกรรมที่ประกอบการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมการสอน
 7. สื่อการสอนและอุปกรณ์การสอน เป็นเครื่องมือของครูที่จะช่วยให้การเรียนการสอน บรรลุถึงจุดประสงค์ของหลักสูตรได้รวดเร็วและชัดเจนขึ้น
- กรมวิชาการ (2522, หน้า 4) ระบุว่าหลักสูตรประกอบด้วยสาระสำคัญ 8 ประการคือ
1. หลักการ เป็นทิศทางหรือแนวทางที่จะบอกหรือนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร
 2. จุดหมาย เป็นความต้องการของการจัดการศึกษาหรือของสังคม ที่จะให้ผู้เรียน เป็นไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้
 3. โครงสร้าง เป็นส่วนที่กำหนดกลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ซึ่งมีทั้ง บังคับและส่วนที่ให้เลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ
 4. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นข้อกำหนดเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ หรือทัศนคติใน แต่ละรายวิชา
 5. เนื้อหาของรายวิชา เป็นข้อกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและ ทางอ้อมเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

6. สื่อการเรียน เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมหรือกำหนดวิธีการสอนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำ และรู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ

8. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบนักเรียนว่ามีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีสิ่งใดจะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

สมิตร คุณานุกร (2523, หน้า 9) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ทาบ (Taba, 1978, p. 424-425) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ประการ ประกอบด้วย

1. ความมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร

2. การจัดเนื้อหาวิชา หมายถึง สารของความรู้ และประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ตามศาสตร์สาขานั้น ๆ เนื้อหาเป็นรายละเอียดที่นำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3. กิจกรรมการเรียนการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การแปลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไปสู่การสอน สอนเนื้อหาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนดด้วยวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีความรู้ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ และคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด

4. การประเมินผลและการวัดผล เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ เจตคติ ทักษะและคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์โดยใช้วัตถุประสงค์เป็นแนวทางในการประเมินผล

จากเหตุผลดังกล่าวพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างและการจัดเนื้อหาวิชาเรียน และมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบหลักสูตรตามที่กล่าวมานั้น การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรต่อไป

ขอบข่ายของการบริหารหลักสูตร

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2525, หน้า 40) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารหลักสูตรที่สำคัญไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน การจัดตารางสอน การกำหนดแบบเรียน และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

2. งานด้านปรับปรุงการเรียนการสอน ได้แก่ การนิเทศ และพัฒนาบุคลากรประจำการ

3. งานด้านวัดผลและประเมินผล

สมศักดิ์ สุร่ายกิมหันต์ (2530, หน้า 31) ได้สรุปขอบข่ายของการบริหารงานหลักสูตรไว้ 4 ด้าน

1. หลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. การนิเทศและการพัฒนาบุคลากรปฏิบัติการสอน

4. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

จური ทัพวงษ์ (2536, หน้า 32) สรุปลักษณะการบริหารหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2. การจัดกิจกรรมทางวิชาการในวิทยาลัยและบริการชุมชน

3. การนิเทศและการพัฒนาบุคลากรทางการสอน

4. การบริการวัสดุและอุปกรณ์ทางการสอน

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

จากแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วย

1. ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร

2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ด้านการนิเทศและการพัฒนาบุคลากรปฏิบัติการสอน

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ (2518, หน้า 20-24) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. สนองความต้องการของสังคม

2. สนองความต้องการของผู้เรียน

3. เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

4. เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

5. สามารถนำไปใช้ได้สะดวก

6. มีลักษณะยืดหยุ่นได้

สันต์ ธรรมบำรุง (2525, หน้า 8-10) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. หลักสูตรควรมีความคล่องตัวพอสมควร และสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2. หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การศึกษามุ่งตามความมุ่งหมายที่กำหนด

3. บุคคลทุกฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง ครู ประชาชน นักวิชาการ นักเรียน ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และมีส่วนร่วมในการรับรู้หลักสูตร มิใช่เป็นของนักวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว

4. การวางแผนหลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน

5. การดำเนินการวางแผนหลักสูตร ควรตั้งอยู่บนรากฐานที่เชื่อถือได้

6. ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่าง ๆ เช่น รากฐานทางปรัชญา การศึกษา รากฐานทางจิตวิทยา รากฐานทางสังคม

7. หลักสูตรในระดับต่าง ๆ ควรมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกันดี ไม่ขาดตอน

8. การประเมินผลหลักสูตร เป็นสิ่งที่จำเป็นและต้องทำเป็นระยะ ๆ ผลของการประเมินควรนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร

สรุปได้ว่า หลักสูตรที่ดีควรมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน มีความยืดหยุ่น สามารถนำไปใช้ได้สะดวก และที่สำคัญนั้นจะต้องสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งและเกี่ยวข้องกับผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร และครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีความชำนาญในการใช้หลักสูตร มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521, หน้า 185-191) ได้อธิบายว่าการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะต้องกระทำอย่างชัดเจนและมีขั้นตอน ซึ่งพอสรุปได้ 8 ขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรในเรื่องจุดมุ่งหมายที่แท้จริง มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2. การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ จะต้องพิจารณาวางแผนการฝึกอบรมให้ชัดเจนและมีขั้นตอน ควรกระทำในรูปแบบใด ระยะเวลาและวิทยากรที่จะช่วยเหลือเกี่ยวกับการอบรมให้แก่บุคคลใดบ้าง

3. การจัดอาจารย์เข้าสอน เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบครอบเพราะอาจารย์แต่ละคนจะมีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นอาจารย์จะต้องมองเห็น และก้าวให้ทันเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. การจัดตารางสอน สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกันในเรื่องต่อไปนี้ คือ ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ วิชา ความสามารถของผู้เรียน และการแบ่งเวลาสำหรับวิชาต่างๆ รวมถึงอัตราเวลาเรียนในแต่ละภาคการศึกษา และปีการศึกษาตลอดจนการสอนของครูด้วย

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน ควรจะให้มีความพร้อมน้อยที่สุดสามารถแบ่งเบาภาระของอาจารย์มากที่สุด และผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง คณะกรรมการของสถานศึกษา และประชาชนในชุมชน เพื่อให้ทราบว่าการใช้หลักสูตรใหม่นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

7. การจัดสภาพแวดล้อม และการเลือกสรรโครงการ กิจกรรมเสริมหลักสูตรถ้าได้เลือกสรรอย่างดีจะก่อประโยชน์อย่างมากต่ออาจารย์ และผู้เรียน

8. การจัดโครงการประเมินผล การใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญจะต้องทำเป็นขั้นตอน

สุมิตร คุณานุกร (2523, หน้า 130 – 131) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ให้รวมถึงกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน ให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมายและการสอนของครู การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความและการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งอาจจะออกในรูปของการจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน ซึ่งก็คือการจัดสภาพการเรียนการสอนนั่นเอง

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน หมายถึง การจัดการที่จะสนับสนุนให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างสะดวก เช่น การจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร การจัดหาสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

3. การสอนของครู เป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมของการใช้หลักสูตรได้มากที่สุดเราสามารถดูว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ การที่จะตรวจสอบความเป็นไปได้ดังกล่าวนี้ ต้องอาศัยการวัดผลและประเมินผลการเรียน เพราะการวัดผลและประเมินผลจะทำให้ทราบว่า การดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียนมีความถูกต้องและบรรลุตามหลักสูตรได้มากน้อยหรือไม่เพียงใด

สันต์ ธรรมบำรุง (2525, หน้า 189-191) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ถือว่า เป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะตัวหลักสูตรเสมือนทฤษฎี การนำหลักสูตรไปใช้เสมือนภาคปฏิบัติ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องพยายามขยายเนื้อหาสาระ สร้างและใช้สื่อการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตรตลอดจนการบริหารหลักสูตร อันจะเป็นการเอื้ออำนวยให้การใช้หลักสูตรบังเกิดผลดี

การนำหลักสูตรไปใช้นั้นสามารถที่จะสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. การวางแผนเนื้อหาและการทำคำอธิบายรายวิชา ได้แก่ การจัดแผนการเรียน การจัดโครงสร้างของกลุ่มวิชา เป็นต้น
2. การนำคำอธิบายรายวิชามาทำรายละเอียดและองค์ประกอบมาสร้างเป็นเอกสาร ตำรา อุปกรณ์การสอน ชุดการเรียนและชุดการสอน
3. นำครูมาฝึกอบรม เพื่อให้เข้าใจหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอน
4. ประเมินผลหลักสูตร
5. สร้างห้องสมุดเก็บหนังสือ เอกสารเฉพาะวิชา เพื่อให้เกิดการศึกษากันอย่าง

กว้างขวาง

สังค์ อุทรนันท์ (2529, หน้า 107) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาทฤษฎีการใช้หลักสูตรว่าสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก ดังนั้นสิ่งที่นักทฤษฎีหลักสูตรต้องคิดหาแนวทางเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรประกอบด้วยแบบการบริหารหลักสูตร พฤติกรรมการใช้หลักสูตร การส่งเสริมควบคุมคุณภาพการใช้หลักสูตร ซึ่งมีขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ 3 ประการคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความหมายและการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรไว้ก่อนทำการสอน รายละเอียดเหล่านี้จะออกในรูปเอกสารหลักสูตรที่เรียกว่าแผนการสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน หมายถึง การบริการที่จะเอื้ออำนวยให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ได้แก่ การเตรียมบุคลากรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ วัสดุฝึก เครื่องมือการบริการห้องสมุด

3. การสอนของครูเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด ครูเป็นตัวจักรสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรที่ดีต้องอาศัยการสอนที่ดีประกอบกัน

กิตติมา ปรีดีดิถ (2532, หน้า 61) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า ควรใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้บริหารควรจะได้ศึกษาและส่งเสริมให้ครูได้จัดทำโครงการสอนและบันทึกการสอน อนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ เราควรพิจารณาถึงกิจกรรม 3 ประการคือ การปรับเพื่อนำไปสู่การสอน เช่น ผู้มีบทบาทในการนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับแผนการสอนในด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการสอน และการประเมินผล เป็นต้น การจัดเตรียมดำเนินการ เช่น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดเตรียมดำเนินการก่อนที่จะนำหลักสูตรไปสู่การสอน โดยจัดประชุมครูในโรงเรียนก่อนเปิดเรียนในแต่ละภาคเรียน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและวางแผนการสอนร่วมกัน เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนสอน เช่น ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นิเทศ เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาการสอนให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นแผนการสอนจึงมี ผลดีหลายประการคือ ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนวิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น

สงบ ถักขณะ (2533, หน้า 2) เป็นการผสมผสานของเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์ การเรียนจากหลักสูตรผสมกับหลักจิตวิทยาการศึกษา หรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ๆ ช่วยให้ผู้มีคู่มือของตน ที่ทำโดยตนเองล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้มีคุณภาพ เป็นผลทางวิชาการอย่างหนึ่งที่แสดงความชำนาญพิเศษของผู้ทำการสอน ถ้าผู้สอนคิดธุรกิจจำเป็นไม่ได้สอนด้วยตนเอง แผนการสอนที่ดีจะช่วยให้ครูผู้มาสอนแทนสามารถสอนได้ทันที

โบซองส์ (Beauchamp, 1961, p. 20) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการสำคัญที่สุดคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้อาจารย์ได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

จันดรา (Chandra, 1977, p. 20) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การทดลองใช้เนื้อหาวิชา วิธีสอน เทคนิคการประเมินผล การใช้อุปกรณ์การสอนแบบเรียน ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

จากที่กล่าวมาสรุปว่าการใช้หลักสูตรนั้นเป็นกระบวนการหรือวิธีดำเนินงานเกี่ยวกับการนำเอาจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรไปจัดอยู่ในรูปของการปฏิบัติ โดยที่ต้องอาศัยวิธีการและสภาพการณ์ที่เหมาะสม ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนต่อการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้นพอจะประมวลได้ 5 ประการคือ

1. ปัจจัยด้านโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบหลักสูตร
2. ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ปัจจัยด้านการนิเทศและพัฒนาบุคลากรปฏิบัติการสอน
4. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
5. ปัจจัยด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ความหมายของการสอน

กิจกรรมที่สำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ กิจกรรมการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กันไปเสมอ โดยหลักสูตรเป็นแผนหรือข้อกำหนดที่อยู่ในรูปของเอกสาร และการเรียนการสอน หมายถึง การนำแผนออกสู่การปฏิบัติจริง ส่วนความหมายของการเรียนการสอนนั้น มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2528, หน้า 19 – 24) เสนอไว้ดังนี้

1. ตัวป้อน ได้แก่ ผู้สอน นักเรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
2. กระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ การเตรียมพร้อม การให้เนื้อหาสาระใหม่ การเสริมสร้างทักษะ และกิจกรรมสนับสนุน
3. การควบคุม ได้แก่ การควบคุมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย
4. ผลผลิต ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นจากเดิม
5. ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ข้อมูลหลังการสอนว่าผลผลิตเป็นอย่างไร

สุมิตร คุณานุกร (2523, หน้า 135) กล่าวว่า การสอน คือ การที่บุคคลผู้หนึ่งนำเอาความรู้ ตำนานคติและชีวิตของตนเองมาเผยให้บุคคลอีกผู้หนึ่งทราบ เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาและเลือกสรรเอาคุณสมบัติ ทักษะ และค่านิยมที่จับใจมายึดถือเป็นของตนเองและปฏิบัติตาม

สันต์ ธรรมบำรุง (2525, หน้า 162) กล่าวว่า วิธีสอนหรือกิจกรรมในการเรียนการสอน คือ พฤติกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน

กรมวิชาการ (2525, หน้า 421) ได้สรุปเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักศึกษาเป็นศูนย์กลางของความสนใจ โดยให้มีการศึกษานอกสถานที่ เป็นการศึกษาระยะสั้นและสังเกตสิ่งต่าง ๆ นอกห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษา มีประสบการณ์ตรงในเรื่องที่สอนไปแล้ว

ประเด็นนี้ อูปรมย์ (2532, หน้า 80-86) กล่าวว่าการสอนและการแนะแนวทางการเรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางในระบบการศึกษาทางไกล เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะคิดให้ดีขึ้น และเพื่อช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสนใจ ความสามารถ ความถนัดของตนเอง รวมถึงนักเรียนได้เรียนรู้ถึงแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเอง

สนอง สิริกุล (2535, หน้า 27) ได้รวบรวมแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2539) ซึ่งได้กำหนดนโยบายการเร่งผลิตและพัฒนากำลังคนให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประเทศและมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระได้

กูด (Good, 1973, p. 127) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนไว้ 2 ข้อคือ

1. การสอนหมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษา โดยทั่วไป

2. การสอนหมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรม เพื่อให้นักเรียน หรือผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้โดยง่าย

ธงชัย สุวตน์เมฆินทร์ (2529, หน้า 6-7) ให้ความคิดเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนแต่ละครั้งนั้นจำเป็นต้องเริ่มจากการพิจารณาถึงจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแผน การสอนว่า มีจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ที่สำคัญอย่างไร ผู้สอนในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมให้กับ ผู้เรียน ควรได้พิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความรู้ หรือประสบการณ์ และสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์นั้นได้ง่ายที่สุด เร็วที่สุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายมากที่สุด

อดิษฐ์ ชาติกำแหง (2530, หน้า 125) ให้ทัศนะว่า การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารการศึกษาและครูได้ทำการตกลงกันว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความสามารถจนมีประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของสังคมที่นักเรียน สังกัดอยู่ตามควรแก่สภาพของนักเรียนเอง

สำหรับการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ ดังนี้

กรมอาชีวศึกษา (2525, หน้า 6) ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดย มีกิจกรรมส่งเสริมไว้ว่า ควรมีการจัดนิทรรศการวิชาการและแสดงผลงานของนักศึกษา การจัด อภิปราย การจัดประชุมสัมมนา การจัดประกวดโครงการของนักศึกษา การจัดแข่งขันทักษะทาง วิชาชีพระหว่างนักศึกษาในสถานศึกษา การจัดให้มีการร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นด้านการจัด กิจกรรมทางวิชาการ และการจัดการฝึกงานให้แก่นักศึกษา

มานิดา อุชชิน (2525, หน้า 1) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพไว้ดังนี้ ครูต้องมีแนวทางในการสอนวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถภาพ สามารถปฏิบัติงานของกิจกรรมการสอนได้ ครูต้องใช้วิธีการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือเกิดการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ครูต้องสอนแต่สิ่งจำเป็นตามลำดับของการจัดสภาพการณ์ในการสอนที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ โดยมีการวางแผนการสอน หรือโครงการสอนไว้อย่างดี และครูต้องรู้จักใช้กลวิธีที่จะเร้าให้ผู้เรียนสนใจเรียน โดยสร้างสภาพการสอนทั้งภายนอกและภายในให้สอดคล้องกัน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้ หรือทักษะวิชาชีพนั้น ๆ

สนั่น สุมิตร (2528, หน้า 22-23) ได้ระบุว่า การจัดการอาชีวศึกษาจะต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกงาน ได้ใช้เครื่องมือสำหรับฝึกงานอย่างแท้จริง เพราะเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันได้ก้าวหน้าขึ้นอีกมาก การผลิตคนจึงต้องเน้นหนักในเรื่องคุณภาพ และวินัยในการทำงาน

สมาน แสงมะลิ (2529, หน้า 16) ได้เน้นในความสำคัญของการฝึกอาชีพของสถานศึกษาว่าควรเน้นใน 3 เรื่อง คือ นิสัยและคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านวิชาชีพ

การสอนวิชาชีพตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ เนื้อหาวิชาจะประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ต้องสามารถปฏิบัติได้จริง มิใช่มีความรู้ในทางทฤษฎีเท่านั้น

สวาสดี ไชยคุณา (2528, หน้า 28-29) เสนอไว้ว่าหลักการสอนวิชาชีพ คือให้การเรียนการสอนวิชาสามัญเป็นพื้นฐาน แล้วเน้นหนักด้านวิชาชีพ หล่อหลอมให้ผู้เรียนเข้าใจในการประกอบอาชีพ เน้นในเรื่องการฝึกหัดทำด้วยมือ มีการฝึกในโรงงาน เพื่อปรับนิสัยใจคอพื้นฐานให้นักเรียนคุ้นเคยกับสภาพสถานประกอบการที่แท้จริง

สุธีระ ทานตวณิช (2523, หน้า 123) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจแจ่มแจ้งจดจำได้นานยิ่งขึ้น หรือช่วยให้การเรียนการสอนที่จะดำเนินครั้งต่อไป มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งได้แก่ การควบคุมและตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิดความกระตือรือร้น มีความเข้าใจในการเรียนมากขึ้น การสรุปและการทบทวนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนมา การสั่งงาน แบ่งออกเป็นคำสั่งงานเพื่อการเรียนการสอน ที่จบไปแล้ว และเพื่อเป็นการเตรียมการเรียนการสอนล่วงหน้า การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นแต่เพียงศึกษาหลักสูตรให้ละเอียด รอบคอบลึกซึ้ง พิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพการทดสอบ วัดผลประเมินผลระดับโรงเรียน จัดทำคลังข้อสอบ การร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษา เพื่อได้มีโอกาสทราบความเคลื่อนไหว นำมาแก้ไขปรับปรุงใช้ในสถานศึกษาของตนเอง

รุ่ง แก้วแดง (2532, หน้า 1) มีความเห็นว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของวันสำคัญต่าง ๆ เน้นเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ เนื้อหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ขอให้โรงเรียนเน้นเรื่อง การวางแผนการสอน การสอน และการวัดผล

สรุปแนวคิดต่าง ๆ ได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นงานในหน้าที่ของครูที่จะต้องกระทำให้นักเรียนมีความรู้ความคิดสามารถปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานของตนได้ดีขึ้น ในระหว่างเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยครูจะต้องมีการวางแผนการสอน และรู้จักใช้กลวิธีที่จะเร้าให้ผู้เรียนสนใจเรียน สอดคล้องกับเนื้อหาการสอนทุกครั้งทั้งปฏบัติการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งอาศัยหลักการและวิธีการต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนที่ดี ควรมีแนวทางดังนี้

กรมวิชาการ (2529, หน้า 11-12) ได้กล่าวเกี่ยวกับการสอนไว้ดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนให้สำคัญพอกับเนื้อหา แต่เดิมการเรียนการสอนมุ่งเน้นในด้านเนื้อหา แต่หลักสูตรใหม่ต้องการเรียนเก่งด้วย ทำงานเป็นและนิสัยดีด้วย

2. นักเรียนเป็นผู้แสดง ครูเป็นผู้กำกับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูเป็นผู้ดำเนินกิจการโดยใช้แผนการสอน คู่มือ และสื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นแนวทางและเป็นเครื่องมือเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

3. นักเรียนต้องค้นคว้าหาความรู้ สรุป และตัดสินใจเอง การจัดการเรียนการสอนจะต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ครูไม่ควรรีบบอกคำตอบแก่นักเรียน ควรให้นักเรียนค้นคว้าหาคำตอบเองให้มากที่สุด เช่น การอ่านหนังสือ การศึกษาจากแผนภูมิ รูปภาพ แผนที่ ชักถามกันเอง ถามจากผู้รู้หรือถามกันเอง เป็นต้น

4. ปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี คือ การสอนเรื่องที่ปฏิบัติได้ก็ให้มีการปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของท้องถิ่น และให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ

5. ใช้วิธีการหลายอย่าง ครูควรเลือกวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งมีหลายวิธี เช่น บรรยาย อภิปราย ถามตอบ บทบาทสมมติ แบ่งกลุ่มแก้ปัญหา ศึกษาปัญหาเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ค้นคว้า ศึกษานอกสถานที่ ทดลอง สาธิต ประมวล จัดนิทรรศการ แข่งขันอ่านวิจารณ์ ทำสมุดภาพ ใช้อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ และระดมพลังสมอง เป็นต้น

6. เน้นกระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นกลุ่มหรือการทำงานร่วมกันโดยถือหลักว่าให้นักเรียนร่วมกันคิด ร่วมกันเรียน ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น

จากที่กล่าวมา ครูและนักเรียนต้องร่วมกันดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ คือ เป็นกิจกรรมของเด็ก โดยเด็กและเพื่อเด็ก ครูเป็นผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปตามแนวทางของคู่มือครู แผนการสอน โดยมีเด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมให้มากที่สุด

ขอบเขตของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษา โดย

นิพนธ์ กีนาวงศ์ (2526, หน้า 68-69) ได้แบ่งขอบเขตของการจัดการเรียนการสอนเป็น

4 กิจกรรม คือ

1. การจัดกลุ่มนักเรียน
2. การจัดตารางสอน
3. การกำหนดแบบเรียน
4. การใช้เทคโนโลยี

ลือชา สร้อยพาน (2526, หน้า 304) ได้แบ่งขอบข่ายของการจัดการเรียนการสอนไว้

6 อย่าง ได้แก่

1. การจัดแผนการเรียน หมายถึง การจัดชุดรายวิชาให้นักเรียนเลือกเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการและความถนัดของนักเรียน ท้องถิ่น หลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และการจัดการศึกษาของชาติ

2. การจัดตารางสอน หมายถึง การกำหนดนัดหมายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยจัดให้ผู้เรียนตามแผนการเรียนและให้ครูทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดครูเข้าสอน หมายถึง การจัดครูเพื่อสอนตามตารางเรียนโดยคำนึงถึง วุฒิ ความรู้ ความสามารถ ให้เพียงพอและเหมาะสม

4. การจัดกลุ่มการเรียน หมายถึง การจัดกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ หรือ แบบ คละกันและจัดจำนวนนักเรียนให้เหมาะสม

5. การจัดสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีสติปัญญาไม่เท่าเทียมคนอื่น หรือนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียน โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมและจะต้องจัดทำอยู่ตลอดเวลา

6. การประเมินผลการเรียน หมายถึง การกำหนดหลักการและวิธีการในการประเมินผลการเรียนตามระเบียบวิธีที่กำหนด เพื่อให้การตัดสินผลการเรียนและปรับปรุงการเรียนการสอน

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522, หน้า 113) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ประสิทธิภาพสูงนั้นนอกเหนือจากการสอนโดยตรงแล้วยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นในการส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จ ควรครอบคลุมถึงสิ่งเหล่านี้

1. การจัดครูให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ
2. การจัดทำแผนการเรียนการสอน ตารางสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่าง

ราบรื่น

3. การจัดเตรียมสถานที่ที่จะใช้ในการการเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด ห้องเรียน ห้องเฉพาะ เป็นต้น

4. ควบคุมติดตามผลการเรียน เพื่อทราบปัญหาและให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ตามที่ครูต้องการ

5. การส่งเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมและเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งครูไปดูงานหรือการสังเกตการสอนในโรงเรียนอื่น ๆ จัดหาหนังสือและแนะนำหนังสือให้ครูอ่าน เป็นต้น

6. ประสานงานบุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ นอกโรงเรียนเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนให้การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนในโรงเรียนเกิดผลดี

7. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูในการจัดทำอุปกรณ์การสอนหรือใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน

ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของงานวิชาการที่มักจะมีปัญหาโดยทั่วไป ดังนี้

สิทธิชัย ธาดานิติ (2524, หน้า 25) เชื่อว่าปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา คือ หลักสูตรและคุณภาพของผู้ประสบความสำเร็จการศึกษาไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยีและอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่ทันสมัย

กรมอาชีวศึกษา (2532, หน้า 22) พบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนมีการเตรียมการสอนไม่พร้อมเท่าที่ควร ครูสอนหลายวิชา และหลายระดับ ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป มีการจัดตารางสอนหลายครั้ง เพราะครูลาออกบ่อย ขาดการวางแผนที่ดี การจัดการเรียนการสอนไม่เหมาะสม ไม่ดีพอ และจัดวิชาคำนวณหลาย ๆ ชั่วโมงติดกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย การวางแผนการเรียน การจัดกลุ่มนักเรียน การใช้เทคโนโลยี และการประเมินผลการเรียน ส่วนปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดจาก อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัย การจัดครูเข้าสอนแทนตามความรู้ความสามารถ ความพร้อมของครู ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอน

คุณลักษณะของครูผู้สอน

องค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนดคุณภาพของการจัดการศึกษา ในการนำหลักสูตรไปใช้ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถควบคุมคุณภาพการเรียนการสอนเป็นอย่างดี สำหรับด้านคุณลักษณะที่ดีของครู มีผู้ให้ความเห็นดังนี้

สุวรรณ เนตรยากร (2521, หน้า 47- 53) ได้สำรวจลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมโดยศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองพบว่า ลักษณะที่พึงปรารถนาที่เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับผู้เป็นครู คือ มีลักษณะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีเหตุผล มีความยุติธรรม และศรัทธาในอาชีพครู

พนัส หันนาคินทร์ (2530, หน้า 48 - 57) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นครูว่าควรมีความสามารถในการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจและตั้งใจเรียน รู้จักให้ความกระจำเริญในบทเรียนที่สอนจะด้วยการอธิบายใช้เครื่องมือหรือสื่อการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียนแต่ละบท รู้จักการช่วยผู้ให้นักศึกษาเกิดความอยากรู้อยากเห็น และมีจิตใจที่จะศึกษาเรื่องราวที่ครูสอนด้วยความตั้งใจอย่างเต็มที่ และครูเป็นผู้ที่ทำงานอันมีผลโดยตรงต่อชีวิตความเป็นไปของนักเรียนโดยเหตุนี้จึงทำให้ทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่มีความเป็นครูแตกต่างกันไปบ้าง ทั้ง ๆ ที่ส่วนใหญ่ก็อาจจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และได้เสนอทัศนะของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีต่อ ความเป็นครูสรุปได้ดังนี้

1. ครูที่ดีในทัศนะของนักการศึกษา คำว่านักการศึกษา หมายถึง บุคคลที่มีความสนใจในการจัดการศึกษา หรือเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการให้การศึกษา บุคคลเหล่านี้อาจจะไม่เคยทำการสอนในโรงเรียนเลยก็ได้ แต่เนื่องจากมีความสนใจในเรื่องนี้จึงได้แสดงแนวคิดออกมา นักการศึกษาให้ทัศนะแตกต่างกันในรายละเอียดหลายประการ แต่อาจสรุปได้ดังนี้ คือ คุณสมบัติส่วนตัว ได้แก่ มีความประพฤติดี มีสติปัญญาสูง มีสุขภาพทางกายที่ดี มีสุขภาพจิตที่ดี มีรูปร่างหน้าตาและบุคลิกที่ดี เป็นผู้ตรงต่อเวลา มีเจตคติหรือทัศนคติที่ดีต่อตัวนักเรียน และมีความสามารถในการพูด คุณสมบัติทางด้านงานอาชีพ มีสิ่งที่ควรพิจารณาคือ ความรู้ในวิชาที่สอน ความคิดริเริ่ม ความสนใจต่องานอาชีพ ความสามารถในการเรียนการสอน มีสิ่งที่ต้องพิจารณาคือ มีความสามารถที่จะปรับบทเรียนให้เข้ากับนักเรียน ความสามารถที่จะเข้าใจนักเรียนการดำเนินการสอน ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานของครูจำเป็นต้องติดต่อกับบุคคลหลายฝ่าย คือ ตัวนักเรียน คณะครูด้วยกัน ผู้ปกครอง และบุคคลภายนอก

2. ครูที่ดีตามทัศนะของนักเรียน จากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศอาจสรุปได้ว่า ครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนนั้นมีดังนี้ รู้จักให้ความร่วมมือกับนักเรียน มีความเมตตาปราณีอดทนต่อการรบกวน มีความสนใจในวงกว้าง มีรูปร่างหน้าตาดี มีจรรยาบรรณที่ดี มีระเบียบวินัย มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีธรรมประจำใจ สนใจและเข้าใจในปัญหาของนักเรียน มีศรัทธาต่องานที่ทำ สามารถปฏิบัติตามที่สอนได้

3. ลักษณะของครูที่ดีที่ได้จากผลการวิจัย นับเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่การศึกษา ลักษณะที่ดีของครูได้กระทำในวงกว้าง ผลจากงานวิจัยสรุปได้ว่าในส่วนที่เป็นลักษณะของครูที่ดี

มีดังนี้ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร เอาใจใส่ค้นคว้าหาความรู้ อยู่เสมอ

วิจิตรา ทองเกิด (2531, หน้า 18) กล่าวว่า ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะทำให้หลักสูตรใช้ได้ผลหรือไม่ได้ผล เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงครูจึงควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้หลักสูตรปฏิบัติได้ตามสภาพความเป็นจริง และผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

ถวัลย์ มาศจรัส (2534, หน้า 26) ให้ความเห็นว่า ครูที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ มีความรู้ความสามารถในการสอน อธิบาย รับผิดชอบต่อนหน้าที่และสังคม รู้จักใช้เหตุผล ในการแก้ปัญหา และศรัทธาในอาชีพของครู

ทัศนีย์ สงวนสัตย์ (2534, หน้า 14-17) กล่าวว่า ครูน่าจะมีบทบาทในการเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง เช่น การสร้างบรรยากาศในการสอน การวางแผนการสอน และการประเมินผลการศึกษาของผู้ศึกษา เป็นต้น

อัปสร มีสิงห์ (2534, หน้า 12-13) กล่าวถึง บทบาทของครูกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง โดยให้ครูปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในเรื่องต่อไปนี้

1. สังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล ขณะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
2. ครูไม่ใช่ผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนด้วยการบอกให้แต่จดจำข้อมูลหรือข้อเท็จจริง แต่ควรจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เกิดความเข้าใจ และค้นพบคำตอบเองจากการลงมือสัมผัสหรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดให้ การเรียนรู้จึงจะเกิดความเข้าใจ
3. ครูไม่ใช่แหล่งความรู้ที่คอยให้คำตอบแก่เด็กในทุกเรื่อง ดังนั้นครูจึงควรมีข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อสามารถชี้แนะแหล่งความรู้ที่เหมาะสมแก่นักเรียน
4. ใช้วิธีการสอนหลากหลาย อย่างจำเอยอยู่กับวิธีใดวิธีหนึ่ง ไม่มีวิธีสอนใดดีที่สุดที่ใช้ได้กับทุกเรื่อง ทุกสถานการณ์
5. ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมหลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการสอน
6. การเรียนรู้กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการแสวงหาความรู้ และกระบวนการอื่น ๆ ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นในทันที หากเป็นการสั่งสมไปทีละน้อยจนเกิดความชำนาญ

7. ติดตาม ตรวจสอบ บันทึกความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับ ยก่องให้รางวัลเมื่อเขาทำได้ดี

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้ มีความสามารถในการสอน การใช้เครื่องมือหรือสื่อการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียน สร้างบรรยากาศในการสอน ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและมีการประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบ บันทึกความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการสอน

วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน นับว่ามีความจำเป็นสำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษา เพราะการเรียนการสอนเน้นทางด้านทักษะการทำงาน สื่อการสอนจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจการทำงานได้ง่ายขึ้น มุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และเป็นการฝึกฝน วัสดุอุปกรณ์ย่อมมีที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำให้ครบถ้วน และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของแต่ละวิชาได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

ภิญโญ สาร (2526, หน้า 160) ได้ให้ความหมายของวัสดุและอุปกรณ์การสอนว่า หมายถึง วัสดุและอุปกรณ์ทุกชนิด ที่นำมาประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนจะได้เรียนรู้จากของจริง และมองเห็นสิ่งที่เรียนอย่างแท้จริง

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526, หน้า 137-41) ให้แนวความคิดว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอน หรือการสื่อสารในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมาย และได้แบ่งสื่อออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทเครื่องมือ เป็นสื่อที่ได้มาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ แขนงวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉายต่าง ๆ เครื่องเสียง โทรทัศน์
2. สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เป็นผลผลิตมาจากวิทยาศาสตร์ เป็นวัสดุที่ผู้ฟังสัมผัสได้ง่าย เช่น แผนที่ แผนภูมิ फिल्म แผ่นโปร่งใส เป็นต้น
3. สื่อประเภทวิชาการ หมายถึง สื่อประเภทเทคนิค ระบบกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสาริต การศึกษานอกสถานที่ การทดลอง นิทรรศการ เป็นต้น
4. สื่อประสม หมายถึง การนำสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเครื่องมือ วัสดุและวิธีการมาใช้ร่วมกันอย่างมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่สื่อแต่ละอย่างส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม ชุดการสอน นอกจากนี้

อดิษฐ์ ชาดิกำแหง (2530, หน้า 126) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้รวดเร็ว และเกิดความเข้าใจอย่างแม่นยำยิ่งขึ้น สื่อการเรียนการสอนนั้นเราสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ และประเภทวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือครู แผนการสอน วารสารเผยแพร่ความรู้ประเภทต่าง ๆ สื่อการสอนประเภทนี้จะช่วยส่งเสริมขยายและต่อเติมความรู้แก่นักเรียน ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น และยังเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ครูมีแนวการสอนที่ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

ส่วนสื่อการเรียนการสอนอีกประเภทหนึ่งคือ ประเภทวัสดุอุปกรณ์นั้น ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การสอนทั่วไป ซึ่งครูที่ดีจะต้องใช้ประกอบการสอนอยู่เสมอสื่อการเรียนการสอนประเภทนี้คือ โสตทัศนอุปกรณ์ ส่วนสื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุอุปกรณ์การสอนนั้น ประเทศเราเป็นประเทศค่อนข้างยากจน เราจึงควรส่งเสริมให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรงรู้จักประดิษฐ์อุปกรณ์ด้วยวัสดุราคาถูก จัดทำคู่มือในการสร้าง และใช้อุปกรณ์นั้น ๆ ด้วยบุคคลใดสามารถประดิษฐ์อุปกรณ์ใหม่ขึ้นมาได้ ผู้บริหารการศึกษาควรบำเหน็จความดีความชอบให้เป็นพิเศษเพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน

อิริคสัน (Erickson, 1971, p. 134) ได้เสนอแนะการเก็บรักษาสื่อการสอนไว้ว่า ครูและนักเรียนอาจร่วมมือกันสร้างสื่อขึ้นก็ได้ แต่เมื่อมีเป็นจำนวนมากแล้ว จำเป็นต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือแผนกใดแผนกหนึ่งเพื่อทำงานเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม หรือบริการสื่อการสอนเหล่านั้น ควรจัดทำบัตรเพื่อจะได้หยิบใช้หรือเก็บรวบรวม บำรุงรักษาได้สะดวก สื่อการสอนบางอย่างเก็บไว้นานอาจเสื่อมคุณภาพจึงควรตรวจสอบให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้ต่อไป

จากที่กล่าวมาสรุปแนวคิดต่าง ๆ ไว้ว่า วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งสื่อสามารถแบ่งออกได้เป็น สื่อประเภทเครื่องมือ วัสดุ สื่อวิชาการ และสื่อประสม ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วตามจุดมุ่งหมายที่ครูตั้งไว้

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

ประมุข กอปรศิริพัฒน์ และสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2522, หน้า 90-92) ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. เครื่องมือหรืออุปกรณ์การสอน ซึ่งได้แก่ สื่อใหญ่เป็นอุปกรณ์ทางโสตทัศนศึกษาที่มีเทคนิคการทำซับซ้อน ซึ่งส่วนมากเป็นอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพทึบ เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์และอื่น ๆ

2. วัสดุ ได้แก่ สื่อเล็กทั้งหลายเป็นอุปกรณ์ทางโสตทัศนศึกษาที่จัดทำและนำไปใช้ได้สะดวก เช่น फिल्मสไลด์ แผ่นภาพโปร่งแสง แผนภูมิ รูปภาพ บัตรคำ และอื่น ๆ

3. เทคนิคหรือวิธีการ ได้แก่ การใช้เทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ อันเป็นกรรมวิธีที่นำสื่อไปสู่การเรียนรู้แก่ผู้เรียน เช่น นิทาน เพลง การเล่นเกมบทบาทสมมติละคร หุ่น การจัดนิทรรศการ การพาไปศึกษานอกสถานที่ การสาธิต ทดลอง เป็นต้น กรรมวิธีในการใช้สื่อดังกล่าวนี้อาจต้องใช้สื่อประเภทที่ 1 และ 2 เข้าร่วมด้วย

สุทธิ ประจักษ์ (2524, หน้า 139-147) ได้เสนอแนะว่าสื่อการเรียนการสอนวิชาชีพ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการศึกษา เช่น สไลด์ เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์ แผ่นป้ายต่าง ๆ และหุ่นจำลอง เป็นต้น

บุญโย สาร (2526, หน้า 134) แบ่งประเภทอุปกรณ์การสอนได้ดังนี้

1. วัสดุฉายเส้น ได้แก่ กระดานดำ แผนที่ และอื่น ๆ
2. วัสดุมีทรง ได้แก่ วัสดุจำลอง ของตัวอย่าง ของจริง และอื่น ๆ
3. สื่อวัสดุ ได้แก่ ระบบขยายเสียง เครื่องอัดเสียง วิทยุ และอื่น ๆ
4. ภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพ ภาพเขียน และอื่น ๆ
5. กิจกรรม ได้แก่ การแสดงนิทรรศการ การสาธิต การทดลอง และอื่น ๆ
6. หนังสือทุกชนิด

การแบ่งสื่อการเรียนการสอน ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526, หน้า 141) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนตามลักษณะรูปร่างของสื่อเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. สื่อประเภทเครื่องมือ ได้แก่ เครื่องฉาย เครื่องเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และแผ่นป้ายต่าง ๆ
2. สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ แผนที่ แผนภูมิ ภาพโฆษณา รูปภาพ หุ่นจำลอง ของจริง
3. สื่อประเภทวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ การทดลอง การแสดงละคร นิทรรศการ
4. สื่อประสม หมายถึง สื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเครื่องมือ วัสดุและวิธีการมาใช้ร่วมกันและสัมพันธ์กัน เช่น บทเรียนโปรแกรม ชุดการสอนโมดูลและการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

เดล (Dale, 1969, p. 107) ได้แบ่งประเภทของสื่อตามลักษณะการนำไปใช้ ซึ่งแบ่งเป็น 11 ประเภท ได้แก่

1. ประสบการณ์ตรงที่มีความหมาย
2. ประสบการณ์จำลอง
3. ประสบการณ์ปฏิบัติการ
4. การสาธิต
5. การศึกษานอกสถานที่
6. นิทรรศการ
7. โทรทัศน์การศึกษา
8. ภาพยนตร์

9. ภาพนิ่ง การบันทึกเสียง วิทยู

10. ทักษณัญญลักษณะ

11. วจนัญญลักษณะ

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 69) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนการสอน มีหลักสำคัญและองค์ประกอบในการเลือกสื่อการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนมี 6 ประการ ดังนี้

1. เลือกสื่อการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
2. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา
3. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับเทคนิคหรือวิธีการสอน
4. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก
5. เลือกสื่อที่หามาได้ และคำนึงถึงความสะดวกสบายในการนำมาใช้ไม่จำเป็นต้องใช้

สื่อราคาแพง

6. เลือกสื่อคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

เทียน ทองแก้ว (2532, หน้า 246-249) กล่าวว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีหลักสำคัญและองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. สื่อสามารถนำไปใช้ได้ดีทั้งครูและนักเรียน
2. สื่อจะต้องช่วยให้นักเรียนได้รับข้อมูลทั้งหมดในเนื้อหา และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

จากหลักการดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบในการเลือกสื่อการเรียนการสอนมี 2 ขั้นตอน คือ

1. องค์ประกอบที่จะช่วยให้สื่อสารได้ดี จะประกอบด้วยผู้เรียน เนื้อหาและจุดประสงค์เป็นหลัก นอกจากนั้นมีองค์ประกอบสนับสนุน ได้แก่ ครู สิ่งอำนวยความสะดวก เวลาที่จะใช้หาได้ง่าย

2. องค์ประกอบในการเลือกซื้อ จะประกอบด้วยรายคาญติธรรม ใ้จ่าย คนนิยมใช้ และสามารถสื่อสารได้ดี

นอกจากนี้ เทียน ทองแก้ว (2532, หน้า 101-102) ได้เสนอหลักทั่วไปในการเลือกสื่อการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. ไม่มีสื่ออย่างหนึ่งอย่างใด วิธีการหนึ่งวิธีการใดเพียงวิธีการเดียวจะดีที่สุด ในบางกิจกรรมอาจใช้สื่อการสอนชนิดเดียวหรือหลายชนิด
2. ต้องมั่นใจว่าสื่อการสอนนั้น จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ในบทเรียน

3. ครูจะต้องรู้จักและใช้สื่อ นั้น ได้เป็นอย่างดี
4. สื่อการสอนจะต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
5. สื่อการสอนจึงต้องมีประสิทธิภาพของนักเรียน ความสนใจ ความสามารถและลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน
6. คำนึงชนิดของข้อดีและข้อจำกัด ซึ่งควรตรวจสอบลักษณะของสื่อให้ชัดเจน ก่อนตัดสินใจเลือกนำมาใช้
7. สื่อการสอนจะต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม หาได้ง่ายในชุมชน กระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย และมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนประเภท และทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง จึงกำหนดแนวทางการใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญ
8. ส่งเสริมให้ใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลายในแต่ละรายวิชา เพื่อนำไปสู่กระบวนการต่าง ๆ ตามหลักสูตรที่ต้องการ
9. หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ในโรงเรียนได้ คือ หนังสือตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ยังคงใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533 ได้ โดยพิจารณาจากคำอธิบายวิชาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
10. กำหนดให้โรงเรียนจัดหาหนังสือเรียนสำหรับแต่ละรายวิชาไว้ประจำห้องเรียน ตามบัญชีรายชื่อหนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศในกรณีที่มีหนังสือเรียนหลายจำนวน ให้โรงเรียนจัดหาไว้ให้มากที่สุด
11. ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเรียนคู่มือตามหลักสูตรแต่กระทรวงศึกษาธิการเฉพาะบางรายวิชาที่จำเป็น
12. ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดทำหนังสือเสริมประสิทธิภาพและอุปกรณ์การเรียนการสอนทุกรายวิชา
13. ให้กรมวิชาการจัดทำ และปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรตามความจำเป็น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน สามารถแบ่งได้ 4 ประเภท คือ สื่อประเภทเครื่องมือ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทวิธีการ และสื่อประสม ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อดังนี้

1. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและเนื้อหาวิชา
2. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับเทคนิควิธีการสอน
3. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

คุณค่าของสื่อการเรียนการสอน

สมหญิง กลั่นศิริ (2521, หน้า 15) ได้สรุปผลการวิจัยของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นอย่างแน่นอน
2. ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเรื่องต่าง ๆ ได้มากขึ้นและจำได้นาน
3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและช่วยให้กระทำกิจกรรมด้วยตนเอง
4. คุณลักษณะที่เป็นรูปธรรมและเป็นจริงช่วยให้แก่นักเรียนเข้าใจความหมายในสิ่งนั้นได้กว้างขวาง และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เข้าใจสิ่งอื่นได้ดียิ่งขึ้น
5. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทันทีและเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น
6. ช่วยลดคำตอบหรือคำบรรยายที่เป็นคำพูดของผู้สอน
7. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้รวดเร็วและมากยิ่งขึ้น
8. สื่อการสอนถ้าใช้เป็นประจำสามารถเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติได้
9. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหา
10. สื่อการสอนจะช่วยเร่งทักษะการเรียนรู้

จากคุณค่าของสื่อการสอนดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดดำเนินการเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่ดีและการใช้สื่อการเรียนการสอน

กาญจนา คุณารักษ์ (2527, หน้า 145 – 146) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่ดีและการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่ดีควรมีลักษณะดังนี้
 - 1.1 สอดคล้องกับความมุ่งหมายและการเสนอเนื้อหา
 - 1.2 เหมาะสมกับชั้นและวัยของเด็ก
 - 1.3 เร้าและดึงดูดความสนใจของเด็ก
 - 1.4 ราคาถูก
 - 1.5 คุ้มค่า
2. การใช้สื่อการเรียนการสอนควรปฏิบัติดังนี้
 - 2.1 เลือกสื่อการสอน ตามประเภทของสื่อที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการสอนและสถานการณ์
 - 2.2 ศึกษาคุณสมบัติของสื่อการสอนที่เลือกเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการใช้

2.3 เตรียมการใช้สื่อการสอนและสถานที่ให้พร้อม เพราะถ้าครูเตรียมไม่ดีอาจจะให้ผลในทางลบได้ เช่น ภาพยนตร์ที่เก่าขาดแล้วขาดอีก หรือซื้อกล่องบรรจุฟิล์มกับม้วนฟิล์มเป็นคนละเรื่องกัน หรือจะฉายภาพยนตร์แต่ไม่มีมันทึบแสงหรือไม่มีปลั๊กไฟฟ้า เป็นต้น

2.4 ต้องมีการประเมินผลหลังการใช้ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข

ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน การเรียนการสอนถ้าจะให้บังเกิดผลการเรียนที่ดี มีประสิทธิภาพ ควรนำสื่อการสอนมาใช้อย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศไทยไม่สามารถผลิตอุปกรณ์ด้านสื่อการสอนได้เองทุกอย่างจึงทำให้เกิดปัญหาดังนี้

วัลลภ จันทรตระกูล (2523, หน้า 77) กล่าวถึงปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ในการสอนว่า ครูผู้สอนช่างอุตสาหกรรมต้องการอุปกรณ์การสอน เครื่องมือ เครื่องจักร แต่เกิดความขาดแคลนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เครื่องมือ เครื่องจักรส่วนมากใช้งานมานานและล้าสมัย ทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ มีอุปสรรคในการจัดอุปกรณ์การสอน ขาดต้นแบบของอุปกรณ์ที่ดี ไม่มีเวลาในการจัดหาและเตรียมอุปกรณ์การสอน และมีปัญหามากในเรื่องการจัดหนังสือวิชาช่างอุตสาหกรรมในห้องสมุด มีไม่เพียงพอ คู่มือ และใบงานที่มีอยู่ไม่ตรงกับความต้องการ หรือนำไปปฏิบัติไม่ได้ เพราะขาดความเข้าใจในการผลิตสื่อการสอน

ชนะ กสิการ (2530, หน้า 15) ระบุว่า ครูช่างมีเจตคติที่ดีต่อสื่อการเรียนการสอน และเห็นว่าสื่อมีประโยชน์อย่างมากสำหรับครูและนักศึกษาแต่มีปัญหาและอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนอยู่บ้าง คือ

1. การจัดการ ปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการ คือ ผู้บริหารส่วนหนึ่งไม่ตระหนักถึงและไม่ให้การสนับสนุนการพัฒนาและการใช้สื่อ ครูและผู้บริหารไม่ทราบแหล่งของสื่อ ขบวนการได้มาของวัสดุครุภัณฑ์ยุ่งยาก และการจัดซื้อใช้เวลาามากไม่มีศูนย์วิทยุบริการหรือบางทีก็มีระบบการยืมที่ยุ่งยากจึงไม่สะดวกต่อการนำไปใช้ ศูนย์เหล่านี้เองก็ขาดความพร้อมที่จะเป็นแหล่งออกแบบผลิตและให้บริการ

2. งบประมาณ วัสดุ และอุปกรณ์ โดยทั่วไป สถาบันอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษามักจะขาดงบประมาณ โดยเฉพาะที่จะสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน ขาดการซ่อมและบำรุงหาอะไหล่ยาก รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ขาดมาตรฐานเข้ากันไม่ได้

3. บุคลากร ครูช่างส่วนหนึ่งไม่มีความรู้ และขาดประสบการณ์ด้านสื่อ ครูส่วนใหญ่ต้องสอนมากทำให้ไม่มีเวลาที่จะพัฒนา เลือกลง หรือใช้สื่อ ไม่มีการจูงใจให้ครูใช้สื่อ

4. เทคนิควิธีโดยทั่วไป แม้ว่าจะมีการพัฒนาสื่ออยู่พอสมควรแต่ยังขาดการประเมินสื่อที่เหมาะสม จึงทำให้มีปัญหาในการเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับหลักสูตร วิธีสอนและผู้เรียนในหลักสูตรการฝึกหัดครูอาชีวและเทคนิคศึกษาเองก็จะต้องปรับปรุงเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับสื่อ

การเรียนการสอน และสิ่งที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งคือ ยังขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานในการฝึกอบรมครูประจำการอย่างต่อเนื่องในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเลือก และการใช้สื่อการเรียนการสอน

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของเนื้อหา เหมาะสมกับผู้เรียน สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ราคาไม่แพง เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า แต่ในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษายังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณ บุคลากร และเทคนิควิธีการ

การวัดผลและการประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันต้องอาศัยการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ทราบได้ว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด และเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบว่าหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงได้มีผู้ให้ความหมายของการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน

พนัส หันนาคินทร์ (2529, หน้า 242) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ ส่วนการประเมินผลเป็นการพิจารณากำหนดคุณค่าจากคะแนนจึงต้องกระทำไปพร้อม ๆ กัน หากมีแต่การวัดผลไม่มีการประเมินผลก็ไม่มี ความหมาย และไม่เกิดประโยชน์อันใด และหากมีการประเมินผลแต่ไม่มีการวัดผลมาก่อนก็ถือได้ว่าเป็นสิ่ง ไม่ถูกต้องการประเมินผลนั้นเชื่อถือไม่ได้ ไม่มีข้อมูลยืนยันไม่เป็นวิทยาศาสตร์

ธำรง บัวศรี (2531, หน้า 227) ได้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึง การวัดคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการวัดในด้านปริมาณหรือคุณภาพก็ได้ การวัดในด้านปริมาณ ได้แก่ การวัดความยาว ความกว้าง ความสูง น้ำหนัก ปริมาตร ความถี่ ความเร็ว เป็นต้น ส่วนในด้านคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับเชาวน์ปัญญา พฤติกรรม เจตคติ ฯลฯ การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการนำความรู้ การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการประเมินค่าและตัดสินใจ

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2526, หน้า 1 - 2) กล่าวถึง ความหมายของการวัดผลและประเมินผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึง การตรวจสอบหรือการค้นหาลักษณะที่เราต้องการตรวจสอบนั้นมีปริมาณ และคุณภาพมากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้ในการวัดทางการศึกษาไม่จำเป็นว่า จะต้องเป็นแบบทดสอบเท่านั้น อาจจะใช้วิธีการสังเกตการประมาณค่า หรือเครื่องมืออื่น ๆ ที่จะให้ได้ข้อมูลตามต้องการ การประเมินผล หมายถึง การชี้ให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างผลหรือการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

นอล (Noll, 1965, pp. 13 - 14) ได้อธิบายความหมายของการวัดผลสรุปได้ว่า การวัดผลเป็นวิธีการที่จะทำให้ทราบปริมาณซึ่งมิได้หมายถึงการใช้ข้อสอบเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การใช้สเกลหรือมาตราส่วนประมาณค่า แบบตรวจสอบรายการ หรือแบบสอบถาม

จากความหมายที่นักการศึกษาได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การวัดผล คือกระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวนหรือปริมาณใดปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การสอบถามหรือการสัมภาษณ์และการใช้แบบทดสอบ ส่วนการประเมินผลนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการวัดผล โดยการนำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วตัดสินออกมาว่า สูงต่ำกว่าเกณฑ์ หรือ เก่ง ปานกลาง อ่อน เป็นต้น

จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผล

กรมวิชาการ (2522, หน้า 13) สรุปว่า การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน มิได้เน้นการสอบไล่ปลายปีเป็นสำคัญ แต่ต้องการให้ผู้สอนประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดปี นั่นคือต้องการประเมินผลการเรียนเพื่อให้รู้ว่าผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัยและนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่เพียงใด มากกว่าการสามารถตอบคำถามได้ และในการที่พยายามให้ผู้สอนเป็นผู้สอบเองก็เพื่อจะให้ผู้สอนเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องสอนเพื่อสอบ แต่จะสอนให้เรียนในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและสังคมนั้น ๆ

วรสุตา บุญยไวยโรจน์ (2526, หน้า 254 - 255) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผล การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ช่วยผู้สอนทราบว่าผู้เรียนสอบได้หรือสอบตกหรือได้กี่เปอร์เซ็นต์เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่ควบคู่ไปกับการศึกษาอบรมและพัฒนาความเจริญของงานให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายต่อไปนี้

1. ด้านตัวผู้เรียน

1.1 เพื่อให้ผู้เรียนรู้ความสามารถของตนเองว่ามีจุดเด่นหรือจุดบอดตรงไหน จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป

1.2 เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเล่าเรียน

1.3 เพื่อให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายของการเรียนวิชานั้น การสอนจะทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางว่าครูต้องการให้รู้ เข้าใจ หรือทำอะไรได้บ้าง

1.4 เพื่อให้ผู้เรียนสร้างขบวนการเรียนที่ถูกต้อง การร่วมเฉลยข้อสอบระหว่างผู้เรียนและผู้สอนจะทำให้ผู้เรียนทราบว่าตนไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดอย่างไร และสิ่งที่ถูกต้องเป็นอย่างไร

1.5 ด้านผู้สอนและฝ่ายบริหารสถานศึกษา

1.6 เพื่อทราบปริมาณความงอกงามของผู้เรียนในทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย สังคม สติปัญญา และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวหน้าตามระดับความสามารถของตน

1.7 เพื่อช่วยให้การคัดเลือกประสบการณ์และวิธีการสอน แบบทดสอบที่ดีจะบอกให้ผู้สอนทราบว่าประสบการณ์ใดที่ผู้เรียนควรทราบแต่ได้สอนหรือวิธีสอนและกิจกรรมใดเหมาะสมกับผู้เรียน

1.8 เพื่อเป็นแนวทางให้ครูทราบประสิทธิภาพในการสอนของตน

1.9 เพื่อทราบถึงความสนใจ ทักษะ ศักยภาพทางอารมณ์ สังคม และ ความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ทางด้านแนะแนว

1.10 เพื่อช่วยในการจัดตำแหน่ง เช่น ในการพิจารณารับนักเรียนเข้าใหม่ การจัดชั้นเรียน การเลื่อนชั้น และการจัดกลุ่มในห้องเรียน เป็นต้น

1.11 การวัดผลการศึกษาที่มีส่วนช่วยในด้านการนิเทศและการบริหารการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าควรจะอบรมครู หรือแนะนำครูในเรื่องอะไร โดยใช้ผลจากการวัดและประเมินผลนักเรียนเป็นหลัก

1.12 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงและแก้ไขโปรแกรมการสอนของสถานศึกษา

1.13 เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิจัยทางสาขาสังคมศาสตร์ต่อไป

วาสนา ณ นคร (2533, หน้า 62 - 63) ได้นำเอาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับประกาศใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 ไปปฏิบัติ พบว่าผู้ใช้หรือครูต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ หลายด้าน เช่น ด้านการสร้างข้อสอบ ด้านการวิเคราะห์ข้อสอบ ด้านการจัดเอกสารและคู่มือเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลและด้านการทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและประเมินผล สุนีย์ สิงหะกเชนทร์ (2534, หน้า 16 - 17) กล่าวว่าครูมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการวัดผลการศึกษา เนื่องจาก

1. ครูเป็นตัวประสานระหว่างนักเรียนกับระบบการศึกษา ครูจึงต้องเข้าใจถึงวิธีการวัดผล เพื่อที่จะสามารถประเมินผลการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ครูจะต้องเป็นผู้ดำเนินการการวัดผลด้วยตัวเองจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผล

3. คะแนนจากการวัดผลทางการศึกษา จะสามารถนำมาใช้ประเมินประสิทธิภาพในการสอนของครูได้

จากเหตุผลดังกล่าว ครูควรจะมีบทบาทในเรื่องการวัดผล ประเมินผล โดยพยายามศึกษาให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผลไม่ได้เน้นที่การสอบเป็นสำคัญ แต่เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้รู้ถึงความสามารถของตนเอง

ขั้นตอนและวิธีการในการวัดผลและประเมินผล

วิชัย แหวนเพชร (2530, หน้า 333 - 334) ได้เสนอวิธีการในการประเมินผลการเรียน ดังนี้คือ

1. ครูสังเกตนักเรียนในการทำกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ จากนั้น ครูหรือผู้ประเมินบันทึกข้อมูลไว้
2. ใช้ระเบียบสะสม เป็นแผ่นกระดาษที่ตีช่องไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นช่องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มองเห็น หรือเป็นช่องที่ให้ครูเป็นผู้ตีความจากการเห็นนั้น ๆ
3. วิธีการตรวจสอบกระบวนการทำงาน และผลงานที่ทำว่าถูกต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์และรูปแบบรายการ
4. วิธีการทำข้อทดสอบ (paper test) ซึ่งข้อทดสอบนี้มีจุดประสงค์เพื่อต้องการวัดถึงวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น ความพร้อม วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัดความถนัดทางการเรียน วัดเชาว์ และบุคลิก ลักษณะของข้อทดสอบ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

4.1 ข้อสอบที่ครูทำขึ้นแต่ละครั้ง (teacher-made test)

4.2 ข้อสอบมาตรฐาน (standardized test)

พร้อมพรรณ อุดมสิน (2533, หน้า 5) ได้เสนอแนะวิธีการและขั้นตอนในการวัดผลและประเมินผลไว้ดังนี้

1. จะต้องวางโครงการประเมินผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์ของโครงการประเมินจะต้องสอดคล้องและครอบคลุมหลักสูตร
2. เปลี่ยนจุดประสงค์ที่จะประเมินให้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จุดประสงค์ในขั้นแรกเป็นเรื่องนามธรรมอยู่ เราจะต้องบ่งบอกถึงจุดประสงค์ของแต่ละข้อให้ชัดเจนไปว่าเป็นอย่างไรมีการแสดงออกอย่างไรเพื่อที่จะวัดได้ถูกต้อง
3. กำหนดสถานการณ์ ประสบการณ์ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ แล้วคัดเลือกเครื่องมือวัด และวิธีวัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับข้อมูลที่จะวัดนั้น
4. ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และจัดบันทึกไว้เพื่อเปรียบเทียบ
5. ผสมผสานข้อมูลต่าง ๆ ของทุกรายการที่วัดได้ แล้ววินิจฉัยชี้บ่งลงไปถึงผลการประเมินนั้น

กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป., หน้า 166 - 169) สรุปเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลว่า การวัด (measurement) คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่โดยใช้เครื่องมือวัดทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจสอบพฤติกรรม หรือข้อสอบ

การประเมินผล (evaluation) คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคุณค่า การประเมินควรจะรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การประเมินผลจำแนกตามจุดประสงค์ การประเมินแบ่งได้ 4 ชนิด คือ

1. การประเมินผลก่อนการเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนที่จำเป็นในการเรียนต่อไป

2. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงผลการเรียน กระทำในระหว่างที่มีการเรียนการสอน อยู่เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน

3. การประเมินเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง การประเมินผลชนิดนี้สัมพันธ์กับชนิดที่ 2 โดยการหาข้อบกพร่องก่อนทำการแก้ไข

4. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละระยะ เช่น ตอนสิ้นเทอม และสิ้นปี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528, หน้า 6-14) สรุปเกี่ยวกับการวัดและปริมาณผลการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งการวัดผลและประเมินผลการเรียนในระดับประถมศึกษา กระทำเพื่อจะได้ทราบประสิทธิผลและพัฒนาการของนักเรียนปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน หรือเพื่อตัดสินเลื่อนชั้น และเพื่อจะได้หาทางสนับสนุนหรือจัดกิจกรรมให้สอดคล้อง หรือเป็นข้อมูลสำหรับจัดสอนซ่อมเสริมเด็กนักเรียน ซึ่งปกติการตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนจะกระทำได้ใน 2 กรณีคือ เมื่อเริ่มต้นปีการศึกษาใหม่และเมื่อจะเริ่มทำการสอนทุกครั้ง

ธีระ รุญเจริญ (2529, หน้า 223) ได้กล่าวถึงการวัดผลการศึกษาตามแนวหลักสูตรใหม่ เป็นการวัดผลตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งมีในหลักสูตรและแผนการสอนจะทำให้ผลดีก็ต่อเมื่อมีการวัดผลอย่างน้อย 3 ระยะ คือ

1. การวัดผลก่อนเริ่มเรียน เพื่อดูพฤติกรรมก่อนเริ่มเรียนว่าก่อนมีการเรียนการสอนเด็กมีพฤติกรรมอย่างไร และเมื่อมีการเรียนการสอนแล้วพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และใช้ตรวจสอบความพร้อมของเด็กในการเรียนรู้ขั้นต่อไปด้วย

2. การวัดผลระหว่างเรียน เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีการเรียนการสอนเรียกว่า การประเมินผลย่อย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มุ่งไปสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริงยิ่งขึ้น

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อประเมินว่าเด็กมีความสำเร็จในการเรียน หรือเข้าใจเป้าหมายปลายทางแล้วเพียงใด เรียกว่าการประเมินผลรวมในการวัดผลตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวัดผลก่อนเริ่มเรียนระหว่างเรียน และสุดท้ายจะมีการประเมินผลรวม

จากความหมายที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ขั้นตอนในการวัดผลและประเมินผลเป็น การวัดผลตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเป็นการประเมินผลผู้เรียนก่อนเรียน ระหว่างเรียน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุงผลการเรียนและ พฤติกรรมของผู้เรียน

ประโยชน์และของการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

พนัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 129 - 200) กล่าวถึงแนวคิดในการวัดผล และประเมินผลว่าปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน คือการวัด และประเมินผล เพราะการวัดและประเมินผลนี้มีประโยชน์โดยตรงต่อผู้สอน ผู้เรียน และผู้บริหาร กล่าวคือ

1. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู ทำให้ครูทราบผลการเรียนของนักเรียนว่า เป็นอย่างไรจะได้ปรับปรุงแก้ไข
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน รู้ว่าตนเก่งอ่อนอย่างไร ครูทราบว่านักเรียน ของตนเก่งอ่อนแค่ไหน จะได้แก้ไขเป็นราย ๆ ไป
3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารของโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอนและบันทึกการสอนที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ ประสบปัญหาอย่างไร ที่ใดควรแก้ไข พัฒนาอย่างไร
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น เพื่อแสดงผลการเรียนจบของนักเรียน และ เป็นหลักฐานให้ผู้ปกครองทราบ
5. เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้นของนักเรียน (grade placement) และการจัดแบ่ง ชั้นเรียนตามความสามารถ (ability-grouping)

เป็รื่อง กิจรัตน์ (2532, หน้า 114 - 116) ได้กล่าวถึงประโยชน์และของการวัดผล และ ประเมินผลไว้ดังนี้

1. ผู้สอนจะได้รู้ว่าการสอนบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด รู้ถึงความสามารถในการ เรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน และสามารถนำผลจากการวัดประเมินผลมาปรับปรุงการจัดการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้
2. ผู้เรียนจะรู้ได้ว่าตนมีจุดเด่นและข้อบกพร่องอย่างไร ควรปรับปรุงตัวทางด้านใด
3. ผู้บริหารจะได้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนภายใน โรงเรียนและนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การ เรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการตรวจสอบว่า นักเรียนได้บรรลุ

จุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด ผลจากการวัดผลประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่อง และจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ โดยมีหลักการเพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียนแต่จุดมุ่งหมายอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางใด ๆ ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้หลักสูตรจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ชวนชม คำหอมกุล (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของโรงเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและองค์ประกอบหลักสูตร การวัดผลและการประเมินผล การเรียนการสอน โรงเรียนปฏิบัติมากและมีปัญหาน้อย ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศ และการพัฒนาบุคลากรทางการสอน โรงเรียนปฏิบัติมีน้อยและมีปัญหาน้อย หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านวิชาการ โรงเรียนปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการวัดผลหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ.2522 มากกว่าการปฏิบัติ ในเรื่องอื่น ๆ สำหรับการบริหารงานด้านวิชาการ พบว่า การจัดหาเอกสาร ตำราเรียน หรือแหล่งวิชาเกี่ยวกับหลักสูตร มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ

จงกลณี อรุณไพโรจน์ (2527) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ สาขาพลศึกษาของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัญหาในการใช้หลักสูตรทั้งผู้บริหารและครูในเรื่องการร่วมมือของผู้ปกครองในการติดตามผลการเรียนของนักเรียน ความช่วยเหลือของชุมชนเกี่ยวกับการสอนจากกองพัฒนาหลักสูตร ความเพียงพอของหนังสือหลักสูตรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ครูที่มีวุฒิทางครูกับครูที่ไม่มีวุฒิทางครู มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านความเข้าใจหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการแนะแนว ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกี่ยวกับปัญหาด้านเอกสารหลักสูตร ด้านความเข้าใจหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการแนะแนว ด้านสื่อการสอน ด้านตัวครูและด้านการจัดการเรียนการสอน

วิรัตน์ มณีเนตร (2527) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครู ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

(ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ความคิดเห็นของครู ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หมวดจุดประสงค์ การเรียนรู้ หมวดเนื้อหา หมวดการเรียนการสอน หมวดการประเมินผล หมวดการบริหารบริการ หลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ของครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร โดยแยกตามวุฒิพบว่าครูที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ หลักสูตรไม่แตกต่างกันในทุก ๆ หมวด แยกตามประสบการณ์การสอน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ การสอนต่างกันมีความคิดเห็นในการใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน แยกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในหมวดการประเมินผล หมวดการบริหารบริการหลักสูตร แต่ในหมวดจุดประสงค์การเรียนรู้ หมวดเนื้อหา และหมวด การเรียนการสอน ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวัฒนา มัสสุดี (2533) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยการสาธารณสุข ในทัศนะของผู้บริหารและวิทยากร พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการจัดหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการ นิเทศและการพัฒนาบุคลากรทางการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษามีปัญหาใน เกณฑ์ระดับปานกลาง ด้านการจัดหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร ปัญหาอันดับแรก คือ ไม่มีการประชุมปรึกษาหารืองานด้านวิชาการในรูปของคณะกรรมการ ด้านการจัดการเรียน การสอน ปัญหาอันดับแรก คือ หน่วยโสตทัศนูปกรณ์มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ที่จะให้การสนับสนุนการเรียนการสอนได้เต็มที่ ด้านการนิเทศและการพัฒนาบุคลากรทางการสอน ปัญหาอันดับแรก คือ หน่วยงานระดับกองไม่มีการสำรวจความต้องการของชุมชนในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ปัญหาอันดับแรก คือ ไม่มีระบบติดตามผลนักเรียนนักศึกษาที่สำเร็จไปแล้ว เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอน

พินัย โพธิ์ศรี (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูโรงเรียน มัธยมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า โดยส่วนรวมและรายด้านคือ ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบ ของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการพัฒนาบุคลากรทางการ สอน และด้านวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าผู้บริหารและครูตระหนักในของการนำหลักสูตรไปใช้ แต่ความเข้าใจของผู้บริหารและครู ยังมีปัญหาอยู่บ้าง เนื่องจากการใช้หลักสูตรเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนต้องอาศัยบุคลากรหลายฝ่าย

ในปีเดียวกัน เหมิ ฉายอรุณ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและการใช้หลักสูตร ประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง : ศึกษาเฉพาะกรณีที่วิทยาลัยช่างกลปทุมวัน สังกัดกรมอาชีวศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการพบว่า สภาพการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูงในด้านต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนรวม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านเครื่องมือและวัสดุครุภัณฑ์ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านนักศึกษา ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง วิทยาลัยควรจัดหาเครื่องมือและวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนให้เพียงพอ จัดฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนในเรื่องเทคนิคการวัดผล วิธีสอน และวิธีสร้างสื่อการเรียนการสอน ก่อนทำการสอนอาจารย์ผู้สอนควรชี้แนะจุดมุ่งหมาย และรายละเอียดในรายวิชาต่าง ๆ พร้อมวิธีการประเมินผล

และในปีเดียวกัน วีรพงษ์ กิติพิเชฐสรรค์ (2536) ได้ทำการวิจัยปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนิเทศ และการพัฒนาบุคลากรปฏิบัติการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการเตรียมการในการเปิดทำการสอนเป็นอย่างดี มีการอบรมการใช้หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานและอบรมการวัดผล และประเมินผลแก่ครูผู้สอน และในปีถัดมา จูรี ทัพพงษ์ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ภาคธุรกิจบริการของวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเรียงตามลำดับจากการบริการวัสดุและอุปกรณ์การสอนมีปัญหาเป็นอันดับหนึ่ง เพราะผู้บริหารและอาจารย์ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา มีความเห็นสอดคล้องกันว่าหากวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ จะมีผลกระทบต่อการจัดการอาชีวศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ส่วนด้านการนิเทศและการพัฒนาบุคลากรเป็นปัญหาในอันดับที่สอง อาจเป็นเพราะบุคลากรในสถานศึกษามีความพร้อม ปัญหาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมทางวิชาการในวิทยาลัยและบริการชุมชนเป็นปัญหาอันดับ 3 และ 4 ตามลำดับ ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลปัญหาอยู่ในลำดับ สุดท้ายมิใช่จะลดน้อยลงไป อาจเป็นเพราะเมื่อใดที่มีการใช้หลักสูตรการวัดผลและประเมินผลจะควบคู่ไปด้วยเสมอ

บุญฉัฐ ทิมทอง (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ผู้บริหารขาด

ผู้ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผน การใช้หลักสูตรและขนาดงบประมาณในการจัดทำ เอกสารหลักสูตร ขาดเอกสารประกอบการจัดทำกำหนดการสอนและบันทึกการเตรียมการสอน นอกจากนี้ครูยังขาดเอกสารตำรา และเวลาในการจัดทำกำหนดการสอน รวมทั้งไม่มีความชำนาญ ในการจัดทำเอกสารหลักสูตรอีกด้วย ด้านการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้ หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งครู เข้ารับการอบรม การจัดตารางสอน มีการคำนึงถึงความ เหมาะสมของเนื้อหาวิชา การจัดอาคารสถานที่และบรรยากาศในห้องเรียนและมีการนิเทศติดตาม ให้ความช่วยเหลือโดยการประชุมอบรม สัมมนา ส่วนปัญหาที่พบคือ สื่อการเรียนการสอน ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และครูไม่ใช่สื่อการสอน รวมทั้งการขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ใน การนิเทศติดตามผล ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูมีเวลาไม่เพียงพอ และขนาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน

วิมล เทศวานิช (2541) ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง พุทธศักราช 2536 สาขาวิชาเทคนิคโลหะ ในกลุ่มวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านองค์ประกอบหลักสูตร โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ด้านการเรียน การสอนโดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย และด้านส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร โดยภาพ รวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในกลุ่มวิทยาลัยเทคนิค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาต่อการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงพุทธศักราช 2536 สาขาวิชา ข้างเทคนิคโลหะ

สนธิ สุขศิริ (2541) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาพาณิชยกรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารและ บริการหลักสูตรมีปัญหาเกี่ยวกับขาดเอกสารวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ครูที่มีอยู่ได้รับ มอบหมายให้สอนหลายรายวิชาและมีงานพิเศษมาก ตลอดจนงบประมาณที่ได้รับล่าช้าและ ไม่เพียงพอ ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนในสิ่งที่ครู อาจารย์ต้องการ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการ สอน และการนำนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ นอกจากนี้การจะนำ นักเรียนไปยังสถานประกอบการหรือวิทยาลัย พี่เลี้ยงก็ขาดแคลนพาหนะ ตลอดจนยังไม่ได้รับการ ช่วยเหลือจากภาคเอกชนและชุมชน เท่าที่ควร ด้านการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตรมี ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการของครูอาจารย์ที่จะเข้ารับการอบรมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ซึ่งกันและกัน การได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และวิทยาลัยพี่เลี้ยง สถานศึกษายังขาดห้องศูนย์วิชาการเพื่อการปฏิบัติงานที่คล่องตัว

พวงเพชร แต่งตั้ง (2544) ศึกษาสภาพการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนเอกชน อาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมการบริหารงานไม่แตกต่างกัน มีระดับ การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษามีการบริหารงาน ด้านต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ให้เจริญก้าวหน้าและบรรลุจุดหมาย ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการ บริหารงานธุรการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารงานการสร้างความสัมพันธ์ภายนอก จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สมภพ เทศวิรัช (2544) ศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ สายวิชาบริหารธุรกิจ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาใน กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาด้านการวางแผนการใช้หลักสูตรและการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านการเตรียมครูเพื่อใช้หลักสูตร การจัดครูเข้าสอน ด้านการจัดแผนการเรียนการสอน ด้านการจัด บริการวัสดุประกอบหลักสูตรเพื่อการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ ด้านการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตร ผู้บริหารและครู โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา มีความคิดเห็นต่อ ปัญหาในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ปัญหาการเตรียมครูเพื่อใช้หลักสูตร และปัญหาด้านการจัดบริการวัสดุอุปกรณ์เพื่อการสอน ปัญหาด้านการนิเทศและการติดตามผลการ ใช้หลักสูตรเรียงกันตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจำแนกตามวุฒิ และประสบการณ์ พบว่า ผู้บริหารและครู โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนมีความคิดเห็นต่อปัญหา ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

ฟูลเลน และปอมเฟรท (Fullan & Pomfret, 1977) ทำการศึกษาเรื่อง “หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน” พบว่า ทั้งผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่ทราบถึงรายละเอียดของกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น จำเป็น จะต้องจัดฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ถึงจุดหมายที่ต้องการของหลักสูตรรวมทั้งพัฒนากระบวนการ เรียนการสอน โดยการจัดโปรแกรมอย่างต่อเนื่องในเรื่องยุทธวิธีการสอน การจัดทำวัสดุอุปกรณ์ การสอน และแผนการสอน

ซีฟเฟอร์แมน (Siefferman, 1986) ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเจตคติของอาจารย์ ผู้สอนทางด้านอาชีวศึกษา ต่อการอำนวยความสะดวกและตัวแปรที่มีผลต่อเจตคติ” วัตถุประสงค์ของ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อวัดเจตคติของอาจารย์ผู้สอนอาชีวศึกษาในรัฐจอร์เจียที่มีต่อการสอน โดยผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม คือเจตคติของอาจารย์ผู้สอนกับตัวแปรอิสระคือ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการสอน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อเจตคติของอาจารย์ผู้สอนมีเพียงตัวแปรเดียว คือ ตำแหน่งหน้าที่และพบว่า เจตคติของอาจารย์ผู้สอนสายสามัญมีเจตคติต่างกับอาจารย์ผู้สอนสายวิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปว่าเกิดจากพื้นฐาน การศึกษาที่ต่างกัน และลักษณะการทำงานต่างกันด้วย

อัล-เนีย เอมี (Al-Nia ami, 1986) ทำการวิจัยเรื่อง " การศึกษาความรู้ความเข้าใจทางด้านอุตสาหกรรมของอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศอิรัก" ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรของโรงเรียนทั้งสองประเภทยังขาดเนื้อหาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมแผนใหม่ โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ และได้จัดทำหลักสูตร โปรแกรมด้านอุตสาหกรรมที่จำเป็นสำหรับประเทศอิรัก และเหมาะสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม

บินดา (Binda, 1989) ทำการวิจัยเรื่อง " ครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษากระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ " ผลการวิจัยครั้งนี้อยู่บนพื้นฐานการติดตามกรอบทฤษฎี ของ เวอร์เนอร์ (Werner) ใช้การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างทำให้สะดวกต่อการเก็บข้อมูลจากครูใหญ่และครู ในระยะเวลาเพียง 2 เดือน นอกจากนี้ ยังเก็บข้อมูลโดยสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ต้องมีบทบาทสำคัญต่อการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน จึงมีความจำเป็นต้องแบ่งเวลาส่วนใหญ่กับการชี้แจงครู เตรียมวัสดุ สื่อการสอน รูปแบบการสอน ปรับโครงสร้างการบริหาร และต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการนำ หลักสูตรไปใช้ ต้องอยู่ภายใต้ นโยบายระดับสูง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมและทิศทางของหลักสูตร การกำหนดหลักสูตรใหม่ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องกำหนดตัวผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ การจัดสภาพแวดล้อมใหม่ การปรับเจตคติของครูใหญ่ และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาของครูใหญ่เองที่ต้องเปลี่ยนบทบาทผู้อำนวยความสะดวกมาเป็นผู้นำทางการสอน

สก๊อต (Scott, 1989) ทำการวิจัยเรื่อง " การนำหลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไปใช้ในโรงเรียนประจำอำเภอ เบวิว (Bayview Unified School District)" มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบการนำหลักสูตรไปใช้ และผลกระทบที่เกิดขึ้น การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง วิเคราะห์เอกสาร สังเกตในชั้นเรียน และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในด้านเนื้อหา เกิดการเปลี่ยนแปลงยุทธวิธีการสอนของครู เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ผู้วิจัยได้เสนอว่า

1. ผู้รับผิดชอบในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ต้องเตรียมเรื่องการฝึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมโดยร่วมมือกันเป็นทีม โดยเพิ่มทักษะการสอนทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ให้แก่ครูผู้สอน ส่งครูไปฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความชำนาญในการสอนและให้กลับมาถ่ายทอดในโรงเรียน และที่สำคัญต้องให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดโปรแกรมว่าจะพัฒนาครูด้านใดด้วยวิธีการใด

2. เตรียมจัดเอกสารให้ความรู้ในด้านหลักสูตร และกำหนดโครงสร้างการนำหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละสถานศึกษา กำหนดตารางเวลาของการปฏิบัติการนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลา 3 ปี

3. ผู้นำครูจะได้รับผลกระทบทางบวกในการนำหลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไปใช้ โดยการเพิ่มอัตราครูที่เลี้ยง ให้โอกาสและเวลาครูที่เลี้ยงฝึกปฏิบัติงานเกิดความเชี่ยวชาญ

4. เพิ่มโปรแกรมการปรับปรุงคุณภาพ อาจารย์ผู้สอนที่ใช้หลักสูตรใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษา จะต้องสนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

คีฟฟี (Keefe, 1991) ทำวิจัยเรื่อง “การนำหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมไปใช้ : กรณีศึกษาที่ใช้รูปแบบนโยบายการเมืองของ Easton” มีจุดประสงค์ของการวิจัยว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนตามนโยบายของรัฐ โรด ไอแลนด์ (Rhode Island) ส่งผลอย่างไรบ้าง เมื่อถูกนำไปใช้ในโรงเรียนระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ผู้สอนจำนวนมากพอใจที่จะเข้าร่วมการฝึกหาวิธีการใช้หลักสูตรด้วยตนเอง และปฏิเสธวิธีการสำเร็จรูปที่รัฐสร้างให้ จึงเป็นผลให้การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับท้องถิ่นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการควรระมัดระวังในการออกข้อกำหนดทางการศึกษาแล้วประกาศใช้ทั่วประเทศ โดยไม่คำนึงถึง ท้องถิ่นที่ห่างไกล ซึ่งไม่สามารถปฏิบัติตามให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ จะต้องพิจารณาความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ วัฒนธรรม และชุมชนของแต่ละท้องถิ่น เป็นสำคัญ

เซสซารีโก (Sessarego, 1990) ทำการวิจัยเรื่อง “การนำหลักสูตรวิชา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาในแคลิฟอร์เนีย” ผลการวิจัยพบว่าการนำหลักสูตรใหม่ วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ไปใช้ให้เป็นผลสำเร็จต้องคำนึงถึง

1. ในแต่ละสถานศึกษามีผู้นำในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างของหลักสูตรใหม่
2. ก่อนดำเนินการควรเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรม บุคลากรในระดับผู้นำ เช่น หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก หัวหน้าหมวดวิชา เพื่อสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง
3. จัดเวลาให้เพียงพอสำหรับการฝึกอบรม และฝึกใช้วัสดุตามจุดหมายของหลักสูตรใหม่
4. จัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอสำหรับผู้ร่วมงาน

5. ผู้บริหารควรมีความรู้ในเนื้อหาและวิชาการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรใหม่ และ
คอยควบคุมคุณภาพการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
6. จัดทำแบบเรียน คู่มือ เอกสาร และแบบวัดประเมินผลให้เป็นมาตรฐาน

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University